

Osaamistarve rahapeliongelmien ehkäisyssä ja hoidossa

RAPORTTI

© Kirjoittaja ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Ruotsin- ja englanninkieliset tiivistelmät:
Käännös-Aazet Oy
Kielenhuolto: Arja Aarnio

Taitto: Taittalo PrintOne, Helsinki 2011

Kannen kuva: THL

ISSN 1798-0070 (painettu)
ISSN 1798-0089 (verkko)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2011

Tiivistelmä

Tuula-Leena Raiski. Osaamistarve rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 3/2011. 53 s. Helsinki 2011.

ISSN 1798-0070 (painettu), ISSN 1798-0089 (verkko)

Osaamistarve rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa -kartoituksen tavoitteena on kartoittaa ja kuvailla kuntien asiakastyötä tekevän sosiaali- ja terveystalvelujen ja nuorisotyön henkilöstön kokemaa osaamistarvetta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Osaamistarve johdetaan aihealueen nykyisen osaamisen, työssä koetun hyödyn ja osaamisen kehittämishalukkuuden kautta. Tavoitteena on myös kartoittaa ja kuvailla henkilöstön toiveita rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä.

Aineisto koottiin lähettämällä toukokuussa 2010 sähköinen kysely 18 kuntaotokseen valikoituneen kunnan sosiaali- ja terveystalvelujen johtajalle, nuorisotyön johtajalle tai heidän nimeämilleen yhteystenkilöille eri puolilla Suomea. He lähettivät kyselylinkin edelleen henkilöstölle vastattavaksi. Kyselyyn vastasi 14 kunnasta 134 henkilöä, joista 69 oli terveystalveluista, 48 sosiaalitalveluista ja 12 nuorisotyöstä. Kunnista viisi oli alle 6 000 asukkaan kunta, viisi 6 000–50 000 asukkaan kunta ja neljä suuria, yli 50 000 asukkaan kunta. Suurten kuntien joukossa oli kolme yli 100 000 asukkaan kuntaa.

Kaikilla rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon osaamisalueilla ilmeni osaamistarvetta. Vahvimmissa se oli talvelujen, muiden peliongelmiin kuin rahapeliongelmiin sekä hoidon ja kuntoutuksen osaamisalueilla. Osaamisalueiden alaluokissa osaamistarvetta ilmeni erityisesti ongelmapelaajien tuki-, hoito- ja kuntoutumistalveluissa, mini-interventioissa, talveluissa pelaajien läheisille, muissa peliongelmissa kuin rahapeliongelmissa, oma-apuohjelmissa, ehkäisevässä työssä yksilötasolla, psykologisissa hoidoissa ja moniammatillisesta työotteesta.

Työtehtäviin tarkasteltuna rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon nykyisessä osaamisessa ja aihealueen työssä koetussa hyödyssä oli tilastollisesti merkitseviä eroja. Päihde- ja sosiaalityön henkilöstöllä nykyinen osaaminen oli muita ryhmiä vahvempaa, ja se arvioi myös aihepiirin työssään hyödyllisimmäksi. Myös oppilas- ja opiskelijahuollon ja mielenterveystyön vastauksissa aihepiirin hyödyllisyys nousi selkeästi esiin. Mitä useammin vastaajien mukaan asiakastyössä kohdattiin ongelmapelaajia, sitä vahvempaa oli osaaminen, sen hyödyllisemmäksi aihepiiri koettiin työssä ja sitä halukkaampia oltiin kehittämään omaa osaamista. Sama tilastollisesti erittäin merkitsevä tulos oli myös pelaajan läheisen kohtaamisen useuden kohdalla työssä koetun hyödyn ja osaamisen kehittämishalukkuuden osalta.

Osaamisen kehittämisen muodoista tärkeimpinä pidettiin koulutuspäiviä, työyhteisöille räätälöityjä koulutuksia ja omaehtoista tiedonhankintaa verkkosivuilta. Koulutusta toivottiin järjestettävän lähialueella ja lähiopetuspainotteisesti.

Kartoituksen tuloksia voidaan hyödyntää koulutusten sisältövalinnoissa sekä kohderyhmiä ja järjestämistapoja mietittäessä. Tulokset haastavat myös tutkimus- ja kehittämistyöhön hoitomenetelmien ja talvelujen kehittämiseksi, koska monet osaamisen tarpeet kohdistuvat asioihin, joihin on vasta viime vuosina havahduttu, esimerkiksi ongelmapelaamisen samanaikaisongelmiin, mini-intervention mahdollisuuksiin ehkäisyssä ja hoidossa ja muihin peliongelmiin kuin rahapeliongelmiin liittyvään osaamistarpeeseen. Joitakin osaamistarpeen kohteita, kuten esimerkiksi talveluja, ollaan vasta kehittämässä. Lisänäkökulmaa toisi myös työnantajien arvio osaamistarpeista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. On myös todettava, että tulokset ovat tarvekomponenttien avulla tehtyä tämänhetkistä arviota ja että osaamistarpeen arviointia tulee jatkaa edelleen.

Asiasanat: osaamistarve, koulutustarve, osaaminen, sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotyö, rahapeliongelma, rahapelihaitta, peliongelma, pelihaitat, ongelmapelaaminen

Sammandrag

Tuula-Leena Raiski. Osaamistarve rahapeliongelmien ehkäisyssä ja hoidossa [Kunskapsbehovet i förebyggandet och vården av penningsspelproblem]. Institutet för hälsa och välfärd (THL), Rapport 3/2011. 53 sidor. Helsingfors 2011.

ISSN 1798-0070 (tryckt), ISSN 1798-0089 (pdf)

Syftet med kartläggningen Kompetensbehov vid förebyggande och vård av penningsspelproblem är att kartlägga och beskriva det kompetensbehov som personalen som arbetar med klienter inom social- och hälsovårdstjänsterna och ungdomsarbetet upplever i förebyggandet och vården av penningsspelproblem. Kompetensbehovet relateras till den nuvarande kompetensen inom området, hur nyttigt ämnesområdet upplevs vara i arbetet och viljan att utveckla kompetensen. Målet är också att kartlägga och beskriva personalens önskemål gällande utbildningsarrangemang för förebyggande och vård av penningsspelproblem.

Materialet insamlades genom att man i maj 2010 sände en elektronisk förfrågan till social- och hälsovårdsdirektörer, direktörer för ungdomsarbetet eller kontaktpersoner som utsetts av dessa i 18 kommuner som valts runtom i landet. De skickade länken till enkäten vidare till personalen. Enkäten besvarades av 134 personer från 14 kommuner. Av dem representerade 69 hälsovårdstjänsterna och 12 ungdomsarbetet. Av kommunerna hade fem under 6 000 invånare, fem var kommuner med 6 000–50 000 invånare och fyra var stora kommuner med över 50 000 invånare. Bland de stora kommunerna fanns tre med över 100 000 invånare.

Hos alla förekom ett kompetensbehov inom förebyggande och vård av penningsspelproblem. Starkast var behovet inom tjänster, andra spelproblem än penningsspelproblem samt på kompetensområdet för vård och rehabilitering. Inom kompetensområdenas undergrupper fanns det ett kompetensbehov i synnerhet inom stöd-, vård- och rehabiliteringstjänster för problemspelare, mini-interventioner, tjänster för spelarnas anhöriga, andra spelproblem än penningsspelproblem, självhjälpsprogram, förebyggande arbete på individnivå, psykologisk vård och tvärprofessionellt arbete.

Granskat enligt arbetsuppgifter fanns det statistiskt betydande skillnader mellan den nuvarande kompetensen i förebyggande och vård av penningsspelproblem och nyttan som ämnesområdet upplevdes ha i arbetet. Hos personalen inom missbrukar- och socialarbetet var den nuvarande kompetensen starkare än hos andra grupper, och de upplevde också att ämnesområdet var nyttigare i sitt arbete än andra grupper. Svaren från elevvården och mentalvårdsarbetet betonade också tydligt ämnesområdets nytta. Enligt deltagarna var det så att ju oftare man träffade problemspelare i klientarbetet, desto starkare var kompetensen, desto nyttigare upplevdes ämnesområdet i arbetet och desto mer villiga var man att utveckla den egna kompetensen. Frekvensen av möten med spelares anhöriga korrelerade också med upplevd nytta i arbetet och vilja att utveckla kompetensen.

De viktigaste formerna av kompetensutveckling ansågs vara utbildningsdagar, utbildningar som är skräddarsydda för arbetsgemenskapen och informationssökning på webben på eget initiativ. Det önskades att utbildning skulle ordnas i närområdet och med betoning på närundervisning.

Resultaten för kartläggningen kan utnyttjas i valet av innehåll för utbildningar samt vid valet av målgrupper och arrangemang. Resultaten sporrar också till forsknings- och utvecklingsarbete för att utveckla vårdmetoderna och tjänsterna eftersom kompetensbehovet i många fall handlar om frågor som man reagerat på först under senare år, exempelvis problemspelande och samtidiga problem, möjligheterna till miniinterventioner i förebyggandet och vården samt kompetensbehovet i anknytning till andra spelproblem än penningsspelproblem. Vissa områden där det finns ett kompetensbehov, till exempel tjänsterna, utvecklas fortfarande. Arbetsgivarnas uppskattning av kompetensbehovet i förebyggandet och vården av penningsspelproblem skulle också ge ett

tilläggsperspektiv. Det bör också betonas att resultaten har uppnåtts med behovskomponenter och är uppskattningar som gäller för tillfället. Utvärderingen av kompetensbehovet bör fortsätta.

Nyckelord: kompetensbehov, utbildningsbehov, kompetens, social- och hälsoväsendet, ungdomsarbete, penningspelsproblem, negativa penningspelskonsekvenser, spelproblem, negativa spelkonsekvenser, problemspelande

Abstract

Tuula-Leena Raiski. Osaamistarve rahapeliongelmien ehkäisyssä ja hoidossa [Need for competence in preventing and tackling gambling problems]. National Institute for Health and Welfare (THL), Report 3/2011. 53 pages. Helsinki 2011.
ISSN 1798-0070 (printed), ISSN 1798-0089 (pdf)

The present study seeks to map out and describe the know-how needs in the field of problem gambling prevention and treatment experienced by municipal social services and health care case workers and youth work case workers. Know-how needs are derived through current know-how in the subject matter, perceived usefulness in work, and willingness to enhance know-how. The aim is also to map out and describe the wishes of personnel regarding the provision of training relating to the prevention and treatment of problem gambling.

The material was compiled by sending in May 2010 an electronic questionnaire to 18 randomly sampled municipal services and health care director and youth work directors around Finland, or to the contact persons designated by them. They forwarded the questionnaire link to personnel for their responses. The survey received responses from 134 persons in 14 municipalities. Of these persons, 69 worked in health care, 48 in social services and 12 in youth work. Five of the municipalities had a population of less than 6,000, five between 6,000 and 50,000 and four were large municipalities of over 50,000 residents. Three of the large municipalities had populations in excess of 100,000.

The survey indicated know-how needs to exist in all areas of expertise in the prevention and treatment of problem gambling, the greatest needs being in the areas of services, non-gambling problem gaming, and treatment and rehabilitation. In the sub-areas of expertise, know-how needs appeared in particular in support, treatment and rehabilitation services for problem gamblers, mini-interventions, services to friends and family members of problem gamblers, non-gambling problem gaming, self-help programmes, preventative work at the level of individual, psychological treatments and inter-professional approach to the work.

When examined by job duties, statistically significant differences were observed between current know-how in the prevention and treatment of problem gambling and the perceived usefulness in work of the subject. Substance abuse and social work employees were currently in possession of stronger know-how than other groups and they also judged the subject as being the most useful in their work. The usefulness of the subject was also clearly indicated in responses from the sectors of pastoral care and mental health work. According to the respondents, the more commonly problem gambling was encountered in the work, the greater the know-how, the more useful the subject matter was perceived to be in the work, and the more willing the respondents were to enhance their own know-how. The same statistically significant result was also obtained in respect of the frequency of problem gambler friend and family encounters relative to perceived usefulness in work and willingness to enhance know-how.

The forms of know-how enhancement deemed most important were seminars, training tailored to workplaces, and independent online information-sourcing. The desire was expressed for training to be provided locally and with an emphasis on face-to-face instruction.

The results of the survey may be utilised in deciding on the content of training and in considering target groups and manners of training provision. The results also represent a challenge to carry out R&D in the development of treatment methods and services, as many of the know-how needs concern matters to which attention has only come to be paid in recent years, such as the issues simultaneous to problem gambling, the potential of mini-interventions in prevention and treatment, and know-how needs relating to non-gambling problem gaming. Some areas in which know-how needs came to light, for instance services, are still in the early stages of development.

Additional insight could be obtained from an employers' estimate of know-how needs in the prevention and treatment of problem gambling. It must also be noted that the results constitute a current estimate arrived at through need components, and that the evaluation of know-how needs must be continued.

Keywords: know-how needs, training requirements, social services and health care, youth work, gambling problem, gambling harm, problem gambling

Sisältö

Tiivistelmä	3
Sammandrag	4
Abstract	6
1 Johdanto	10
2 Aikaisempaa tietoa osaamistarpeesta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa	12
3 Osaamistarve	14
3.1 Osaamistarpeen määrittelyä	14
3.2 Kompetenssi, relevanssi ja motivaatio osaamistarpeen komponentteina.....	15
4 Kartoituksen tavoitteet	17
5 Kartoituksen toteutus	18
5.1 Kartoituksen kohdejoukko ja otanta	18
5.2 Kartoitustulosten laadinta	19
5.3 Aineiston koonti ja käsittely	21
6 Kyselyyn vastanneet.....	22
7 Tulokset.....	24
7.1 Nykyinen osaaminen rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa.....	24
7.2 Työssä koettu hyöty rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon osaamisesta.....	25
7.3 Halukkuus kehittää osaamista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa	25
7.4 Osaamistarve rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa	26
7.5 Osaamisen, työssä koetun hyödyn ja osaamisen kehittämishalukkuuden tarkastelua taustamuuttujittain	29
7.6 Täydennyskoulutuksen järjestämistä koskevia toiveita	31
8 Tulosten tarkastelua.....	33
9 Johtopäätöksiä ja suosituksia.....	35
Lähteet	37
Liitteet	38

1 Johdanto

Yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvat muutokset, erilaiset kehityssuunnat ja tulevaisuuskuvat vaikuttavat ammattitaitovaatimusten muutoksiin, uusien osaamistarpeiden syntyymiseen ja muutoksiin koulutustarpeissa (Kimari & Kärki 2007, 23; Pohjannoro 2008, 5). Tämä on nähtävissä myös rahapelaamisen ja peliongelmailmiön kohdalla. Rahapeliongelmat on viime vuosina alettu tiedostaa yhteiskunnallisena huolenaiheena ja haasteena asiakastyössään rahapeliongelmiä kohtaavalle henkilöstölle.

Sosiaali- ja terveysalan työkentältä tulevat viestit kertovat siitä, että osaamista ongelmapelelaamisen kohtaamisessa tulee vahvistaa. Tutkittua tietoa ammattihenkilöstön osaamistarpeesta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa löytyy sekä Suomesta että kansainvälisesti vielä hyvin vähän. Rahapeliongelmiin liittyvä tutkimus vaikuttaa keskittyvän tässä vaiheessa rahapeliongelman ilmiöön, laajuuteen, ehkäisyyn ja hoitoon.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittämisessä yhtenä osa-alueena on osaamisen kehittäminen, jota koordinoi ja kehittää THL:n toimeksiannosta Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Koske). Työni koostuu koulutuksen tuottamisesta, kehittämisen ja järjestämisen koordinoimisesta ja ohjauksesta, kouluttajakoulutuksen tuottamisesta ja asiantuntijatuettujen järjestämisestä kunnille. Koulutusta tuotetaan sekä täydennys- että tutkintoon johtavan koulutuksen käyttöön. Työtehtävääni sisältyvä osaamis- ja koulutustarpeiden selvittäminen on ollut lähtökohta tälle kartoitukselle. Kartoituksen on tarkoitus palvella koulutuksen kehittämistä rahapelihaittatyössä.

Aloittaessani työtäni vuonna 2008 Ruotsista ja Norjasta saatu kokemus käynnistetyistä rahapelihaittakoulutuksista oli käytettävissäni. Parin viime vuoden aikana Suomessa on aihepiirin koulutusta alettu tuottaa systemaattisemmin ja laajemmin kehittämishankkeissa. A-klinikkasäätiön Rapeli-projektissa on kehitetty yhteisölliseen lähestymistapaan perustuvaa koulutusta, joka soveltuu sekä pelaajille ja heidän läheisilleen että ammattihenkilöstölle. Koulutusmallin pohjalta on syntynyt myös uusia koulutustuotteita mm. päihdehuollon henkilöstölle. Sovatek-säätiön (aik. Jyväskylän Seudun Päihdepalvelusäätiö), Kehittämiskeskus Tyynelän ja Kuopion kriisikeskuksen Pelissä-hankkeessa on kehitetty hoito- ja kuntoutustyötä tekeville Pelistä pois -prosessikoulutus ja laajasti ammattihenkilöstölle ja opiskelijoille soveltuva, perustietoa antava info-tyyppinen Tunnistatko ongelmapelaamisen -koulutus. Sosiaalipedagogiikan säätiö on hanketyössään panostanut vertaistyyöhön ja kehittänyt Pelirajat -on -vertaisohjaajakoulutusaineiston. Omaan työhöni sisältyvä, THL:n tuottama Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssi on rakennettu Kosken koordinoimana monialaisessa yhteistyössä. Kurssi on tarkoitettu sekä täydennyskoulutukseen että tutkintoon johtavaan koulutukseen.

Koulutuksen kehittämisessä osaamistarveselvitykset ovat työvälineitä, jotka tarjoavat ennakkoivaa tietoa koulutusten sisältöjen kehittämiseen ja koulutuksen määrällisiin tarpeisiin. T. Vahervan (1984, 9) mukaan osaamistarpeen selvittämisessä tärkeä kysymys on se, kenen tai minkä näkökulmasta osaamis- tai koulutustarvetta tarkastellaan. Osaamistarpeen määrittely on monesta näkökulmasta tapahtuvaa pohdiskelua, jossa eri lähtökohdista esitetyt tiedot suhteutetaan toisiinsa. Määrittäjätahoina voivat olla yhteiskunta ja työorganisaatio eri ryhmineen sekä yksilötaso, osaamistarvettaan arvioivat työntekijät.

Tässä kartoituksessa osaamistarvetta lähestytään sosiaali- ja terveysalalla sekä nuorisotyössä toimivien työntekijöiden kokemana. Kyseessä on yksilötasolla koetun osaamistarpeen tarkastelu. Yhteiskunnallinen perspektiivi on työssä siten, että teen työtäni yhteiskunnallisten päättäjätahojen toimeksiannosta. Jatkossa on tärkeää saada osaamistarpeen määrittämiseen mukaan myös työnantajataho, mikä ei tässä yhteydessä ollut resurssien puolesta mahdollista.

Tavoitteenani on kartoittaa ja kuvailla kuntien asiakastyötä tekevän sosiaali- ja terveyspalvelujen ja nuorisotyön henkilöstön kokemaa osaamistarvetta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja

hoidossa. Lisäksi tavoitteena on kartoittaa ja kuvailla, millaisia toiveita henkilöstöllä on rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä.

Kartoituksen taustasuudessa esitän olemassa olevaa tietoa ammattihenkilöstön osaamisesta ja osaamistarpeesta rahapeliongelmiin kohtaamisessa ja luon katsauksen osaamistarpeen käsitteen määrittelyyn. Kartoitus perustuu E. H. Scissons (1982, 21–22) koulutustarvearvioinnin typologiaan ja tarkastelussa yhdistetään kompetenssin, relevanssin ja motivaation tarvekomponentit. Olen nimennyt ne tässä kartoituksessa nykyiseksi osaamiseksi, hyödyksi työssä ja halukkuudeksi kehittää osaamista. Tulokset käsittelem tarvekomponentteittain, sen jälkeen johdan osaamistarpeen tarvekomponenttien pohjalta ja lopuksi esitän vastaajien täydennyskoulutusta koskevat toiveet. Osaamistarvekomponentteja tarkastellaan myös taustamuuttujittain. Tulosten pohjalta esitän johtopäätökset suosituksineen.

Osaamistarve rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa -kartoitus on toteutettu Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin jatko-osan, Kehittämistehtävän (9 op), pilotoinnin yhteydessä. Olen laatinut tämän raportin sen pohjalta. Kiitän työni ohjaajaa KT, opettajankoulutuspäällikkö Jukka Lerkkasta ja toteutuksessa avustaneita YTM Sivi Talvensolaa, joka on toteuttanut kyselylomakkeen teknisesti webropoliiin, ja YTK Taru Siekkistä, joka on toteuttanut aineiston tilastollisen analyysin. Erityisesti kiitän kyselyyn vastanneita, jotka ovat antaneet kokemuksensa rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoitoa koskevan koulutuksen kehittämiseksi.

2 Aikaisempaa tietoa osaamistarpeesta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa

Työelämästä noussut tarve osaamisen vahvistamiseen rahapelikysymyksissä tulee esiin kahdessa viimeaikaisessa selvityksessä. T. Turja (2006) on selvittänyt kuntien käytäntöä ja tiedon tasoa rahapeliongelmaisten hoidossa STM:n toimeksiantona. Toiseksi K. Huotari (2009) on tehnyt THL:n toimeksiannosta tuki- ja hoitopalveluja rahapeliongelmissa koskevan selvityksen, jossa sivutaan myös osaamistarvetta. Kolmantena esitellään THL:n tuottaman Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin alussa tehtävät osaamiskartoitukset, joiden yhteenvedosta on nähtävissä osaamisen vahvimmat ja vahvistamista tarvitsevat alueet.

Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa

Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa -kuntaselvityksessä tiedusteltiin käytäntöjä ja tiedon tasoa kaikkien Suomen kuntien sosiaalijohtajilta ja rahapeliongelmaisia hoitavien palvelupisteiden henkilökunnalta. Lisäksi kyselyssä selvitettiin molempien henkilöstöryhmien mahdollisia tarpeita ongelmapelaajien hoitoon liittyvän osaamisen kehittämiseen. Kuntalomakkeisiin saatiin vastauksia 28 %:sta alkuperäisestä kyselyjen postitusmäärästä. Vastanneet kunnat edustivat yli puolta (57 %) Suomen silloisesta väestömäärästä. Palvelupisteiden lomakkeita palautui 114 kappaletta. (Turja 2006, 1–2.)

Tulosten mukaan rahapeliongelmiä käsitellään kunnissa yleisimmin sosiaalipalveluissa. Peliongelmiin hoitoon liittyvän osaamisen hankinta oli sosiaalijohtajien ja palvelupisteiden hoitohenkilökunnan mukaan suurelta osin työntekijöiden omaehtoisen tiedonhankinnan varassa. Rahapeliongelmiä hoitavien palvelupisteiden työntekijöistä 76 % koki tarvitsevansa lyhytkestoista koulutusta. Kirjallisen tiedon tarvetta oli 69 %:lla vastaajista. Ammattiryhmistä lääkäreillä, sairaanhoitajilla ja A-klinikoilla korostui tarve pitkäkestoiseen koulutukseen. Kuntien työntekijöistä 62 % koki tarvitsevansa lyhytkestoista koulutusta hoitoon liittyvän osaamisen kehittämisessä ja 57 %:lla oli kirjallisen tiedon tarvetta. (Turja 2006, 3–4.)

Osaamistarve tuki- ja hoitopalveluja koskevassa selvityksessä

Huotarin (2009, 167) tuki- ja hoitopalveluja rahapeliongelmissa koskevassa selvityksessä ammattihenkilöstön osaamistarve nousi selkeästi esille ruohonjuuritason kyselyn yhteydessä sekä perus- että erityispalvelujen osalta. Kyselyyn vastanneet 40 henkilöä työskentelivät muun muassa johtavina sosiaalityöntekijöinä, A-klinikoiden esimiehinä, johtavina lääkäreinä ja työntekijöinä nuorisoseuroissa, mielenterveystoimistossa, kotihoidossa, psykiatrian klinikoilla ja kriisikeskuksissa Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Hämeenlinnassa ja Jyväskylässä (Huotari 2009, 167).

Keskeisiä osaamistarpeita olivat ongelman tunnistaminen ja puheeksi ottaminen, läheisten huomioon ottaminen ja tiedon lisääminen hoitomahdollisuuksista ja hoitoon ohjauksesta. A-klinikoiden työntekijöiden kouluttautuminen peliongelmiin nousi kehittämiskohteeksi, vaikka A-klinikoille on kertynytkin kokemusta peliongelmiin käsittelystä. (Huotari, 2009, 165–166, 169.)

Osaamiskartoitukset Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokursseissa

Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssien osaamiskartoituksen tarkoituksena on arvioida henkilön osaamista koulutuksen eri tavoitealueilla ja näin saada näkyviin hänen oppimistaan. Kartoitusten ryhmäkohtaiset yhteenvedot ovat myös koulutuksen arvioinnin käytössä. (Raiski 2009.)

Osaaminen esitetään verkkokurssin osaamiskartoituksessa 16 5-asteikollisena väittämänä, jotka pohjautuvat verkkokurssille asetettuihin osaamistavoitteisiin (vastausasteikossa 1 = täysin samaa mieltä, 5 = täysin eri mieltä). Nämä tavoitteet on laadittu ajatellen perusosaamisen saavuttamista ongelmapelaamista kohdattaessa. Osaamista koskevien väittämien pääluokat ovat seuraavat:

- Rahapelaaminen yhteiskunnassa
- Rahapeliongelman synty, kohtaaminen ja ehkäisy
- Hoito- ja kuntoutusmenetelmät rahapeliongelmissa (Raiski 2009)

Osaamiskartoituksen on syyskuuhun 2010 mennessä tehnyt 100 henkilöä kuudella eri kurssilla. Vastaajat ovat olleet eri aloilta sekä perus- että erityispalveluissa (sosiaaliala, terveysala, päihdetyö, mielenterveystyö, opetusala perusasteen jälkeisessä koulutuksessa, nuorisotyö, rahapeliongelmiin erikoistuneet palvelut tai kehittämistyö, sosiaali- ja terveysalan koulutusorganisaatiot, kriminaalihuolto, seurakunnat). Yksittäisiltä aloilta on vastaajia ollut eniten päihdetyöstä, opetusalta ja rahapeliongelmiin suuntautuneiden palvelujen henkilöstöstä. Osallistujien työpaikat ovat sijainneet pääosin kaupungeissa. Alueellisesti osaamiskartoitukseen vastanneita on lähes kaikilta alueilta, yli puolet vastaajista on Etelä-Suomesta. (Raiski 2010.)

Osaamisen vahvimpia alueita osaamiskartoitukseen vastanneilla ovat olleet moniasiantuntijuuden roolin ja merkityksen ymmärtäminen rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa, rahapeliongelmiin liittyvien riskitekijöiden sekä haittavaikutusten ymmärtäminen, asiakkaan rahapeliongelman puheeksi ottaminen sekä pelaajan läheisiin kohdistuvien vaikutusten huomioon ottaminen (Raiski 2010).

Heikoimpia osaamisen osa-alueita ovat olleet perustiedot rahapelaamiseen vaikuttavan lainsäädännön ydinkohdista ja jonkin soveltuvan työmenetelmän hyödyntäminen riski- ja ongelmapelaamisen tukemisessa ja hoidossa, erityisryhmien tarpeiden huomioon ottaminen rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa, rahapeliongelman tunnistaminen ja arvioiminen sekä ehkäisevän työn merkityksen ja menetelmien tunteminen (Raiski 2010).

3 Osaamistarve

3.1 Osaamistarpeen määrittelyä

Osaamistarve on käsitteenä melko tuore ja tullut koulutustarve-käsitteen rinnalle varsinaisesti vuosituhaten vaihteessa. Näen nämä kaksi käsitettä hyvin lähellä toisiaan olevina. Käytän niitä tämän kartoituksen taustaosassa lähes synonyymeina (ks. Pohjannoro 2008, 4).

Osaamistarve on uudempi käsite kuin koulutustarve. Siksi osaamistarve-käsitettä ei ole analysoitu siinä määrin kuin koulutustarve-käsitettä. Kumpaakin käsitettä koskenee samanlaisuus siinä, että käsitteille on vaikea löytää yhtä ja yleisesti hyväksyttävää määritelmää (ks. Varila 1989, 1).

M. Lampela (2004, 2008) esittelee eri näkökulmista laadittuja koulutustarpeen jäsenmalleja. Koulutustarvetta voidaan hänen katsauksensa mukaan tarkastella määrällisestä ja laadullisesta näkökulmasta. Määrällinen selvittäminen tuottaa lukumääriä koulutuksen tarpeesta olevista henkilöistä. Laadullisessa tarkastelussa keskitytään siihen, millaista koulutusta tarvitaan ja keiden tarpeista sekä miten koulutuksen järjestämistä perustellaan. Laadullinen koulutustarve liittyy koulutuksen sisällölliseen suunnitteluun (Lampela 2004, 28; Varila 1989, 1). Koetusta koulutustarpeesta puhuttaessa on myös kysymys laadullisesta näkökulmasta (Lampela 2004, 29). Tällöin on kysymys yksilöiden ilmaisemasta ja perustelemasta halukkuudesta opiskella tiettyä oppiainetta, koulutusala tai -muotoa (Vaherva 1984, 10). Koettu koulutustarve voidaan määrittellä halukkuudeksi osallistua koulutukseen, ilmaistuksi koulutuskysynnäksi tai tiettyyn oppiaineeseen kohdistuvaksi kiinnostukseksi ja opiskeluhalukkuudeksi (Varila 1989, 33).

Koulutustarve voidaan jakaa myös objektiiviseen ja subjektiiviseen koulutustarpeeseen; jälkimmäinen on yhtenevä laadullisen koulutustarpeen kanssa ja korostaa yksilön näkökulmaa. Objektiivisen koulutustarpeen määrittelyssä tärkeinä pidetään yhteiskunnallisia muutoksia, organisaation päämääriä ja kehittämistoimenpiteitä. Sisäisessä koulutustarpeen arvioinnissa koulutustarve määrittyy organisaation päämääristä, kun taas ulkoisessa koulutustarpeen määrittelyssä ulkopuolinen taho tekee koulutustarvemäärittelyt. (Lampela 2004, 28–29; Varila 1989, 5).

Opetushallituksen näkemyksen mukaan osaamistarpeiden ennakointi eroaa koulutustarpeiden ennakkoinnista siten, että osaamistarpeen ennakointi tuottaa tietoa lähinnä sanallisessa muodossa. Sen sijaan koulutustarpeiden ennakkoinnin tulokset ovat yleensä numeerisessa muodossa. Osaamistarpeiden ennakointia kutsutaan opetushallituksessa myös laadulliseksi ennakkoinniksi. (Osaamistarpeiden ennakointi 2010.)

Toisaalta osaamistarve nähdään ajallisesti koulutustarvetta edeltävänä ilmiönä ja erityisesti työnantajan ja yhteiskunnan näkökulmasta katsottuna koulutustarpeen yläkäsitteenä. Osaamisessa koettu puute synnyttää osaamistarpeen, mikä voi johtaa koulutustarpeen tiedostamiseen ja koulutukseen hakeutumiseen. Organisaatiossa osaamisen vajetta voidaan kuitenkin täyttää palkkaamalla lisää osaamistarpeen täyttävää henkilökuntaa, ei kouluttamalla olemassa olevaa henkilöstöä. (Pohjannoro 2008, 4.)

Osaamis- ja koulutustarvetta voidaan kartoittaa useilla eri tavoilla. Sitä voidaan tutkia joko itse laadittujen kartoitusten tai alan yrityksistä saatujen valmiiden mallien avulla. Käytettävissä olevia menetelmiä ovat haastattelut ja kyselyt, koulutusanomukset, käyttäjäpaneelit, tarkkailumetodit, työn tulosten arviointiin perustuvat tekniikat, tilastojen ja dokumenttien käyttö ja työn vaativuuden arviointi. (Vaherva 1984, 10; Pyykkölä 2002, 3–4.) Vahervan (1984) mukaan analyysimenetelmissä huomio tulee kiinnittää ammatin tai tehtävän kriittisiin kohtiin, jotka koetaan erityisen vaikeina.

Lampela (2004, 30, 182) käsittelee koulutustarvetta sosiaalisena ilmiönä työntekijän omassa työssä ja työyhteisön toimintaympäristössä tapahtuvan muutoksen kautta. Hänen tutkimuksensa peruskysymyksiä on, kohtaavatko yksilön näkökulma – tarve kehittyä ammatissaan – ja organisaation tarve – kehittää työvoimaansa yhä osaavammaksi. Tutkimuksessaan hän kuvaa

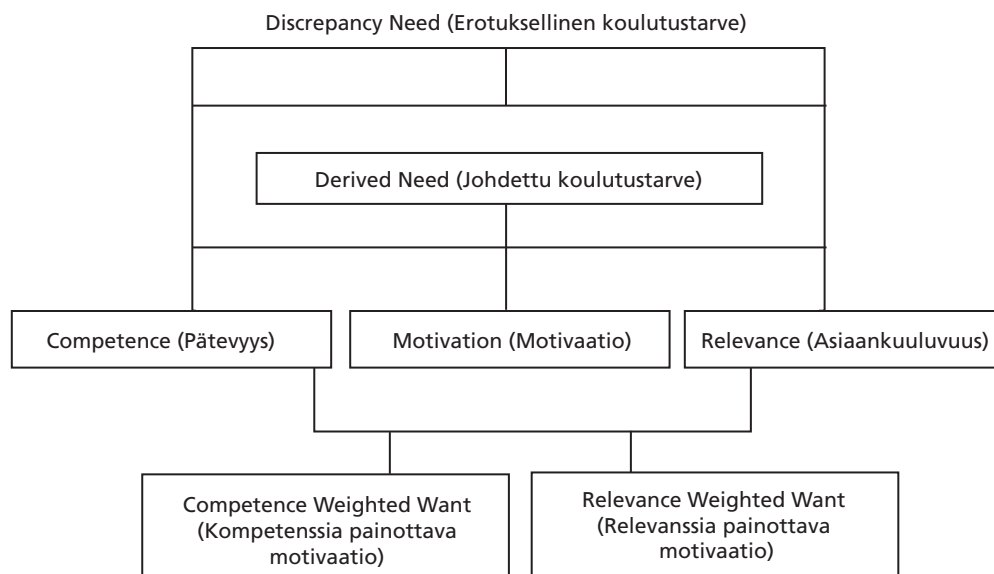
koulutustarpeen selvittämisen päätöksentekoon johtavana neuvotteluprosessina työntekijän ja tämän esimiehen välillä. Tässä prosessissa otetaan huomioon koulutustarpeeseen vaikuttavat monitasoiset työyhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät. (Lampela 2004; Pohjannoro 2008, 6.)

Erilaiset osaamis- ja koulutustarpeen määritelmät johtavat Vahervan (1982, 5) mukaan erilaisiin tarveanalyysitekniikoihin ja siten eri tavoin painottuneen tarpeen esille saamiseen. J. Varila (1989, 28) päätyy pohdinnoissaan siihen, että koetusta koulutustarpeesta saadaan sitä todenmukaisempi kuva, mitä monipuolisemmin sitä pystytään käsittelemään. Scissons (1982, 21–23) on kehittänyt mallin, jossa hän perustelee kompetenssin, relevanssin ja motivaation käsitteiden avulla kahta erilaista näkökulmaa koulutustarpeen määrittämiseen aikuiskoulutuksessa. Hyödynnän osaamistarvekartoituksessani Scissonsien typologian kolmea komponenttia ja käsittelen hänen malliaan tarkemmin kappaleessa 3.2.

3.2 Kompetenssi, relevanssi ja motivaatio osaamistarpeen komponentteina

Scissonsien typologia kokoa koulutustarpeen yleisimmät määritelmät ja lähestymistavat. Se soveltuu Varilan (1989, 29) ja Vahervan (1984, 5) mukaan erityisen hyvin koetun koulutustarpeen käsittelyyn.

Kuviossa 1 on Scissonsien typologian kuvaus alkuperäisin termein. Käytän typologian käsitteistä Vahervan (1984, 1988) suomennoksia.

KUVIO 1 Koulutustarpeen typologia Scissonsien (1982, 21) mukaan (suomennot: Vaherva 1984, 1988)

Scissons pyrkii vastaamaan koulutustarvetta koskeviin kysymyksiin kompetenssin, relevanssin ja motivaation käsitteiden erillisillä tai kaksi- tai kolmiyhteisillä yhdistelmillä. Kompetenssi tarkoittaa yksilön kykyä suoriutua erilaisista taitoja vaativista tehtävistä. Relevanssi viittaa edellä mainittujen taitojen hyödyllisyyteen erilaisissa työtilanteissa. Motivaatiolla tarkoitetaan yksilön todettua halukkuutta pyrkiä koulutuksen avulla parantamaan pätevyyttään edellä mainituissa työtehtäviin liittyvissä taidoissa. (Scissons 1982, 22–23; Vaherva 1984, 6.) Tarvekomponenttien

avulla Scissons jäsentää koulutustarpeen kahteen laajempaan luokkaan: haluihin (wants) ja kompleksisiin tarpeisiin (complex needs).

Kuvion 1 alaosassa olevat halut sisältävät kahden tarvekomponentin yhdistelmän, jossa toisena on aina motivaatio. Kompetenssia painottava motivaatio ilmaisee yksilön halukkuutta oppia lisää siitä toiminnasta, josta häneltä puuttuu pätevyyttä. Relevanssia painottava motivaatio ilmaisee yksilön halukkuuden oppia lisää siitä toiminnasta, joka on hänelle tärkeä. Halut eivät sellaisenaan ilmaise koulutustarvetta, mutta osoittavat sen paremmin kuin esimerkiksi osaamisen puutteiden ilmaukset yksinään. (Scissons 1982, 22; Vaherva 1984, 6–7; Vaherva 1988, 65.)

Kuvion 1 yläosassa kuvatut kompleksiset tarpeet muodostavat myös kaksi luokkaa. Erotuksellinen koulutustarve (discrepancy need) muodostuu kompetenssista ja relevanssista eli viittaa toimintaan, jota henkilö pitää tärkeänä ja jossa hän on epäpätevä. Koulutustarpeen määrittelyssä on aiemmin paljolti käytetty erotuksellista koulutustarvetta. Sen puutteena on motivaation tarvekomponentin huomiotta jättäminen. Koulutus on saatettu rakentaa erotuksellisen koulutustarpeen varaan, ja koulutuksen toteutuessa siihen ei osallistukaan halukkaita odotetusti. (Scissons 1982, 22–23; Vaherva 1988, 65–66.)

Todellisen tai johdetun tarpeen (derived need) kohdalla mukaan on otettu myös motivaation komponentti. Johdettu tarve ilmaisee niitä alueita, joilla henkilöltä puuttuu pätevyyttä (osaamista), jotka ovat hänelle tärkeitä ja joilla hän on halukas kehittämään osaamistaan. Johdetussa tarpeessa yhdistyvät kaikki kolme koulutustarpeen tarvekomponenttia. (Scissons 1982, 22–23; Vaherva 1988, 66.) Kompleksisten tarpeiden kohdalla on huomattava, että lopullisen tarvearvioinnin suorittaa joku muu kuin yksilö itse. Kyseessä on Varilan (1989, 31) mukaan arvioitu yksilön koulutustarve.

Johdetun tarpeen selvittämisen prosessi on Vahervan (1988, 66) mukaan seuraavanlainen: ”Tällaisen tarpeen johtaminen edellyttää ensinnäkin sitä, että kattavasti kartoitetaan kaikki mahdolliset tehtävät, joiden kanssa henkilö joutuu tekemisiin ja näistä tehtävistä ennen kaikkea ne, jotka ovat keskeisiä, merkityksellisiä ja todella relevantteja eli asiaankuuluvia onnistuneen ja tarkoituksenmukaisen toiminnan kannalta. Sen jälkeen mitataan tai arvioidaan henkilön kykyä selviytyä noista relevanteista tehtävistä ja kolmanneksi tutkiskellaan henkilön halukkuutta kehittää itseään niissä tehtävissä ja toiminnoissa, joissa epäpätevyyttä on ennakoitavissa.”

Scissonsien tutkimustulosten mukaan eri tarvekomponentit eroavat merkittävästi toisistaan. Näkemys kohderyhmän koulutustarpeesta vaihtelee sen mukaan, painotetaanko kompetenssia, relevanssia vai motivaatiota. Koulutuksen suunnittelija voi esimerkiksi joskus painottaa kompetenssia enemmän kuin motivaatiota, joskus relevanssia enemmän kuin kompetenssia. Scissons korostaa, että koulutustarveanalyysin tekijän tulee olla selvillä käyttämänsä koulutustarpeen määrittelystä. (Scissons 1982, 24–25; Vaherva 1988, 66–67.)

Hyödynnän tässä osaamistarvekartoituksessa Scissonsien koulutustarpeen komponentteja määrittellen ne kartoituksen toteutusta varten seuraavasti:

Kompetenssin määrittelen nykyiseksi osaamiseksi. Se tarkoittaa yksilön arvioita nykyisestä osaamisestaan arvioitavalla osaamisalueella rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa.

Relevanssin määrittelen hyödyksi työssä. Se tarkoittaa yksilön arvioita siitä, kuinka hyödylliseksi hän arvioi tietyn rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon osaamisalueen työssään.

Motivaation määrittelen halukkuudeksi kehittää osaamistaan. Se tarkoittaa yksilön arviota siitä, kuinka halukas hän on kehittämään osaamistaan tietyllä rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon osaamisalueella.

4 Kartoituksen tavoitteet

Tämän työn päätavoitteena on kartoittaa ja kuvailla kuntien asiakastyötä tekevän sosiaali- ja terveyspalvelujen ja nuorisotyön henkilöstön kokema osaamistarvetta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Lisäksi tavoitteena on kartoittaa ja kuvailla, millaisia toiveita henkilöstöllä on rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvän koulutuksen järjestämisestä.

Osatavoitteissa kartoituksen kohderyhmästä käytetään käsitettä ”henkilöstö”.

Osatavoitteet:

1. Millaiseksi henkilöstö arvioi nykyisen osaamisensa rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa.
2. Kuinka hyödylliseksi henkilöstö arvioi rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon tuntemisen työssään.
3. Kuinka halukas henkilöstö on kehittämään osaamistaan rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa.
4. Millainen on henkilöstön kokema osaamistarve yhdistäessä osaamisen, työssä koetun hyödyn ja osaamisen kehittämishalukkuuden tarvekomponentit.
5. Kuinka paljon tarvekomponenteissa esiintyy vaihtelua seuraavista tekijöistä riippuen:
 - sukupuoli, ikä ja koulutus
 - työpaikan alueellinen sijainti ja työpaikan kunnan asukasmäärä
 - sosiaali- ja terveysalan työkokemus ja pääasiallinen tehtäväalue työssä
 - rahapeliongelmaisen asiakkaan tai hänen läheisensä kohtaamisen useus
 - asiakastyössä.
6. Millaisia toiveita henkilöstöllä on rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvän koulutuksen muotojen, järjestämistapojen ja järjestämispaikan suhteen.

5 Kartoituksen toteutus

5.1 Kartoituksen kohdejoukko ja otanta

Tässä kartoituksessa kohdejoukoksi määriteltiin kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen ja nuorisotyön asiakastyötä tekevä henkilöstö, joka voi työssään kohdata ongelmapelaamista. Tällä perusteella kohderyhmäksi sosiaali- ja terveyspalveluista määrittyi asiakastyötä tekevä henkilöstö kehitysvammaisten palveluissa, lasten ja nuorten huollossa, päihdepalveluissa, sosiaalityössä, talous- ja velkaneuvonnassa, terveydenhuollossa ja vammaispalveluissa lukuun ottamatta päivähoidtoa, terveyskeskusten vuodeosastoja ja vanhainkoteja. Nuorisotyön henkilöstöstä kohderyhmänä ovat nuorisotyöntekijät.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön määrä kunnissa on erittäin suuri. Vuoden 2008 tilaston mukaan heitä oli 264 300 (Kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstö 2008, 2009). Kartoitukseen kuuluvasta kohderyhmästä on poistettu henkilöstöryhmät, jotka kohtaavat ongelmapelaamista hyvin vähän. Poistettuja henkilöstöryhmiä ovat sairaalapalvelut, vanhusten laitokset, päivähoidto, johto ja toimistohenkilöstö. Tällöin kartoitukseen kuuluvaan kohderyhmään jää jäljelle noin 100 000 henkilöä; se on 38 % sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstöstä.

Nuorisotyöntekijöiden määrä vuonna 2008 oli Kuntasektorin palkkojen 2008 (2010) mukaan 1 167 henkilöä. Luvussa ovat mukana nuoriso- ja kulttuurisihteerit, nuoriso- ja liikuntasihteerit, nuoriso-ohjaajat, nuorisonohjaajat, nuorisosihteerit, nuorisotilojen valvojat ja nuorisotoimen ohjaajat.

Näin suuren ja yksittäisinä työntekijöinä vaikeasti tavoitettavan kohdejoukon kohdalla päädyin käyttämään monivaiheista otantaa, jossa pyrin ottamaan huomioon kohdejoukon alueellisen ja kuntakoon mukaisen edustavuuden. Merkittävää oli se, miten otokseen valikoituneet kunnat toimialajohtajiensa välityksellä päättivät osallistua kartoitukseen.

Maantieteellisten alueiden pohjana käytin vuoden 2010 alusta voimaan tulleita aluehallintovirastojen toimialueita (AVI-alueet), joista jatkossa käytän nimitystä ”toimialue”. Kartoitukseen tuli kuusi toimialuetta, Etelä-Suomi, Lounais-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi, Itä-Suomi, Pohjois-Suomi ja Lappi. Ahvenanmaa jätettiin pois, koska kartoitus tehtiin tässä vaiheessa vain suomen kielellä.

Kunnat jaoin koon osalta kolmeen luokkaan: alle 6 000 asukkaan (pienet), 6 000–50 000 asukkaan (keskikokoiset) ja yli 50 000 asukkaan (suuret) kunnat. Otin mukaan otokseen 18 kuntaa; se on noin 5 % kuntien määrästä. Laskin otokseen tulevien kuntien määrän toimialueen asukasluvun mukaan painotettuna ja muodostin kullekin toimialueelle kolme kuntaluetteloa kuntien koon mukaan: pienet, keskikokoiset ja suuret kunnat. Poimin kunnat kuntaluetteloista satunnaisotannalla toimialueen otokseen mukaisesti. Lähtökohtana oli ottaa otokseen tasaisesti eri kokoluokan kuntia. Mikäli luvut eivät menneet tasan, ratkaisin arpomalla, minkä kokoluokan kunta lisätään tai poistetaan. Esimerkiksi Länsi- ja Sisä-Suomen otokseen tuli neljä kuntaa, jolloin arvoin neljännen mukaan otettavan kunnan kokoluokan.

Kaiken kaikkiaan pieniä, alle 6 000 asukkaan kuntia otokseen valikoitui kuusi. Keskikokoisia, 6 000–50 000 asukkaan kuntia valikoitui mukaan seitsemän. Suuria, yli 50 000 asukkaan kuntia otoksessa oli viisi. Niistä neljä oli yli 100 000 asukkaan kuntia.

Seuraava askel kohti varsinaisia kartoituksen vastaajia oli yhteydenotto otokseen valikoituneiden kuntien toimialajohtajiin sosiaali- ja terveyspalveluissa ja nuorisotyössä. Nuorisotoimenjohtajille ja nuorisotyöstä vastaaville henkilöille esittelin asian sähköpostitse, samassa yhteydessä lähetin myös nuorisotyöntekijöille välitettäväksi tarkoitettun saatteen ja linkin kartoitukseen vastaamiseen.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialajohtajiin tai heidän nimeämiinsä yhteyshenkilöihin olin yhteydessä sekä sähköpostitse että puhelimitse. Kohdejoukko oli laaja ja moniammatillinen. Oman lisänsä asiaan toi se, että pienten kuntien kohdalla sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään

monin eri tavoin. Palvelut voidaan järjestää esimerkiksi osin oman kunnan toimintana, osin muiden kuntien kanssa kuntayhtymässä, isäntäkunta-järjestelyin tai ostamalla eri palveluntuottajilta. Tämä merkitsi yhteyksien ottamista paikoin myös näihin muihin vastuuhenkilöihin. Liitteessä 2 on sosiaali- ja terveystoimen toimialajohtajille lähettämäni luettelo kartoitukseen tulevista henkilöstöryhmistä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen osalta alkuperäinen otoskoko ei toteutunut, koska seitsemästä kunnasta kolme ei eri syistä osallistunut kartoitukseen. Yhden kunnan edustajaan en saanut yhteyttä sähköpostitse enkä puhelimitse useista yrityksistä huolimatta. Muiden alueiden kaikki kunnat lähtivät sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön osalta mukaan selvitykseen. Lounais-Suomen aluehallintoviraston toimialueelta molemmat otokseen valikoituneet kunnat osallistuivat sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen että nuorisotyön henkilöstön osalta. Otanta on kuvattu kokonaisuudessaan liitteessä 3. Kaiken kaikkiaan sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön vastauksia tuli 14 kunnasta. Nuorisotyöntekijöiden osalta mukana oli 8 kuntaa.

5.2 Kartoituslomakkeen laadinta

Kartoituksen toteuttaminen sähköisesti vastattavaa kyselylomaketta käyttäen vaikutti soveltuvimmalta ja taloudellisimmalta vaihtoehdolta, koska aineisto oli tarkoitus koota eri puolilta Suomea. Tavoitteena oli laatia mahdollisimman pitkälle strukturoitu ja vastaajan kannalta loogisesti etenevä sekä vaivattomasti vastattavissa oleva kyselylomake.

Koska kartoitus perustuu osaamistarvetta moniulotteisesti tarkastelemaan lähestymistapaan ja taustatietoja tarvitaan runsaasti, lomake muodostui laajaksi. Rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon tehtäväkenttä tuli kuvata ja jäsentää osaamisalueiksi, joiden suhteen vastaajat arvioivat osaamistarvettaan tiettyjen arviointiperusteiden pohjalta.

5.2.1 Osaamisalueiden muodostaminen

Kyselylomakkeen keskeisin osa muodostui osaamisalueittain jäsenneyistä osaamisen alaluokista. Niiden tuli pohjautua mahdollisimman kattavaan kuvaukseen asiaankuuluvista rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon työtehtävistä, joiden kanssa sosiaali- ja terveysalan ja nuorisotyön henkilöstö on tekemisissä nyt ja tulevaisuudessa. (Vaherva 1986, 66.) Pysin muodostamaan osaamisalueet ja jäsentämään ne osa-alueiksi siten, että kysymyskategoriat ovat mahdollisimman yhdenmukaisia.

Osaamisalueiden ja niiden alaluokkien laatimisessa hyödynsin Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssiin laatimaani osaamiskartoitusta. Sen lähtökohtana on ollut ajatus ongelmapelelaamiseen liittyvästä perusosaamisesta, joka soveltuu monentyyppisten pelaamisesta aiheutuvien ongelmien kohtaamiseen ja on joustavasti liitettävissä erilaisiin peruskoulutuksiin. (Raiski 2009.)

Lisäksi etsin tietoa osaamisperustan kuvaukseen kansainvälisistä lähteistä. Ongelmapelelaamista käsittelevä teos (Griffiths, Hayer & Meyer 2006) luo hyvän yleiskuvan useiden Euroopan maiden toiminnasta rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Tutustuin myös aihepiiriin tarjolla oleviin koulutuksiin Uudessa-Seelannissa, Australiassa ja Kanadassa (On Campus and Distance Learning Options available for Problem Gambling Practitioners 2010) sekä Yhdysvalloissa (Certification Criteria 2010; Developing Integrated Treatment for Problem Gambling and Co-Occurring Disorders 2010). Taustalla oli ajatus, että koulutukseen valitut tavoitteet ja sisällöt heijastavat näkemystä osaamisesta, jota sen kautta tavoitellaan. Näin sain varmempaa pohjaa siihen, mistä rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon osaaminen koostuu. Tutustumani aineisto vahvisti ratkaisujani osaamisalueiden kuvaamisessa. Osaamisalueet ja niiden alakohdat löytyivät liitteenä 1 olevan kyselylomakkeen vaihtoehtokysymyksistä.

5.2.2 Osaamistarpeen arviointiperustat

Kyselylomakkeen laadintaa ohjasi tämän osaamistarvekartoituksen teoreettisena lähtökohtana ollut Scissons (1982) koulutustarpeen arvioinnin typologia. Sen mukaan koulutustarvetta arvioitaessa arvioinnin komponentteja ovat kompetenssi, relevanssi ja motivaatio. Muodostin näiden käsitteiden pohjalta kartoituksen arviointiperustoiksi tarvekomponentit ”nykyinen osaaminen”, ”hyöty työssä” ja ”halukkuus kehittää osaamistaan”. Rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidon osaamisalueita tarkastellaan kyselylomakkeessa näiden tarvekomponenttien kautta.

Hyödynsin lomakkeen laadinnassa Ohjelmistotekniikan ammattilaisten osaamistarvekartoitusta (Puhakka & Ala-Mutka, 2009), sen taustalla olevaa T. C. Lethbridgen (1999) tekemää kartoitusta ja Lethbridgen (1998) aikaisempaa kartoitusta. Lomakkeen laatimisessa auttoi myös Vahervan (1984) koulutustarvetta koskeva tutkimus.

Taulukossa 1 esitetään kyselylomakkeessa olevat tarvekomponentit, joiden mukaan osaamistarvetta kullakin osaamisalueella arvioidaan. Muissa sarakkeissa ovat Scissons (1982) koulutustarpeen arvioinnin typologian tarvekomponentit sekä A. Puhakan, K. Ala-Mutkan ja A. Valmarin (2009) sekä Lethbridgen (1998) osaamistarvekartoituksessaan käyttämät arviointiulottuvuudet. Scissons typologia on laadittu täydennyskoulutuksen suunnittelua varten, Puhakan, Ala-Mutkan ja Valmarin sekä Lethbridgen kartoitusten tavoitteena on tietyn alan tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen. Mukana on myös Varilan (1989) koettua koulutustarvetta koskevan tutkimuksen arviointiperustat.

TAULUKKO 1. Osaamis- ja koulutustarvetutkimuksissa käytettyjä osaamis- ja koulutustarpeen arviointiperustojen nimityksiä

Scissons (1982) Koulutustarpeen arvioinnin typologia	Varila (1989) Koulutustarvetta koskeva tutkimus	Puhakka, Ala-Mutka & Valmari (2007) Osaamis- tarvekartoitus	Lethbridge (1998) Osaamistarve- kartoitus	Raiski (2010) Osaamistarvekartoitus
		Varsinaisena opiskeluaikana opittu	Varsinaisena opiskeluaikana opittu	Taustatiedoksi: Varsinaisena opiskeluaikana opittu, täydennyskoulutuksessa opittu
Kompetenssi	Valmiuksien riittävyys	Nykyinen tietämys	Nykyinen tietämys	Nykyinen osaaminen
Relevanssi	Tarpeellisuus	Hyödyllisyys työssä	Hyödyllisyys työssä	Hyöty työssä
		Vaikutus ajattelutapaan		
Motivaatio	Kiinnostuneisuus		Halu oppia lisää	Halukkuus kehittää osaamistaan

5.2.3 Esitestaus

Teknisesti mittari toteutettiin sähköisenä webropol-kyselynä. Testasin mittarin toimivuutta lähettämällä kartoituksen sähköisesti vastattavaksi kohdejoukkoa vastaavien henkilöstöryhmien 31 edustajalle. Esitestajat olivat Jyväskylän seudulta ja rahapeliongelmiin erikoistuneiden palvelujen osalta eri puolilta Suomea. Sain vastaukset 26 henkilöltä. Niiden perusteella kysely vaikutti melko motivoivalta, aihepiiriä kattavasti käsittelevältä ja kiinnostusta herättävältä. Saatujen vastausten ja kommenttien perusteella yksi taustatietokysymys ja kaksi osaamiseen liittyvää vaihtoehtokysymystä jätettiin pois. Lisäksi pariin vaihtoehtokysymykseen tehtiin selventävä lisäteksti ja kohdejoukon tehtäväalueita hiottiin hiukan.

Valmis kyselylomake sisälsi 24 rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoidon osaamisalueisiin liittyvää vaihtoehtokysymystä, 14 taustatietoa koskevaa kysymystä ja kolme kysymystä, jotka koskivat osaamisen kehittämistä koskevia toiveita. Vaihtoehtokysymysten kautta kartoitettiin osaamisalueittain vastaajien nykyistä osaamista, osaamisalueen tuntemisen hyödyllisyyttä vastaajien työssä ja vastaajien halukkuutta kehittää osaamistaan. Lisäksi kyselyn lopussa oli mahdollisuus kirjoittaa vapaamuotoisesti täydennystä ja kommentteja.

5.3 Aineiston koonti ja käsittely

Kokosin aineiston lähettämällä linkin sähköiseen kyselyyn saateviestillä varustettuna kuntien yhteyshenkilöille, jotka lähettivät kyselylinkin edelleen henkilöstölle vastattavaksi. Toimitin yhteyshenkilöille myös liitteenä 2 olevan jakelulistan, jonka mukaan toivoin kyselyn jaettavan. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Joistakin kunnista otettiin yhteyttä aineiston koonnin aikana ja tarkennettiin kyselylinkin jakelua. Olin myös itse yhteydessä kuntiin, joista ei ollut tullut vastauksia, ja neuvottelin yhteyshenkilön kanssa kyselyn toteuttamisesta.

Vastauksia saatiin määräaikaan mennessä 134. Kunnat viime kädessä toteuttivat jakelun näkemyksensä ja tilanteensa mukaisesti jakelulistaa soveltaen. Vastaajien määrästä tai tehtäväalueista ei voi suoraviivaisesti päätellä, kuinka moni ja mistä henkilöstöryhmistä oli saanut kyselyn vastattavakseen ja tehnyt sitten oman valintansa kyselyyn vastaamisesta.

Nykyistä osaamista, työssä koettua hyötyä ja itsensä kehittämishalukkuutta mittaavista 24 vaihtoehtokysymyksestä muodostettiin summamuuttujat, joiden avulla kuvataan osa tuloksista. Käsittelyä varten kyselylomakkeessa mainittuja vastaajien tehtäväalueita yhdistettiin siten, että 18 tehtäväalueesta muodostui kahdeksan tehtäväaluekategoriaa seuraavasti:

- mielenterveystyö 28 henkilöä
- nuorisotyö 12 henkilöä
- oppilas- ja opiskelijahuolto 16 henkilöä
- sosiaalityö 15 henkilöä
- terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö 27 henkilöä
- vanhus- ja vammaistyö 21 henkilöä
- jokin muu 4 henkilöä

Aineiston käsittelyä varten luotiin myös kolmen toimialaryhmän luokat: 1) nuorisotyö, 2) sosiaaliala (päihdetyö, sosiaalityö, vanhus- ja vammaistyö) ja 3) terveysala (koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, mielenterveystyö, terveyskeskus-, työterveys- ja neuvolatyö).

Vastausten tilastollinen analyysi oli pääosin jakaumatietoa ja ristiintaulukointia, koska kyselyllä on kuvaileva ja kartoittava luonne. Ristiintaulukoinnin yhteydessä testattiin tulosten tilastollista merkitsevyyttä khin neliö -testillä seuraavien taustamuuttujien osalta: ikä, koulutustutkinto, työpaikan alueellinen sijainti, työskentelykunnan asukasluku, sosiaali- ja terveysalan työkokemus (nuorisotyön vastaajat eivät mukana), työtehtävät sekä ongelmapelaajan ja hänen läheisensä kohtaamisen useus asiakastyössä. Kysymyskategorioiden yhdenmukaisuuden tarkastelua varten laskettiin Cron-bachin alpha -luvut.

6 Kyselyyn vastanneet

Sukupuoli, ikä ja koulutus

Kyselyyn vastanneista valtaosa, 87 %, oli naisia. Ikäjakaumaltaan vastaajat sijoittuivat melko taiseesti: 21–30-vuotiaita oli 12 %, 31–40-vuotiaita 28 %, 41–50-vuotiaita 24 %, 51–60-vuotiaita 27 % ja yli 60-vuotiaita 9 %.

Vastaajista 38 %:lla oli toisen asteen ammatillinen tai opistoasteen tutkinto, 32 %:lla ammatikorkeakoulututkinto tai alempi korkeakoulututkinto yliopistossa, 17 %:lla ylempi ammattikorkeakoulu- tai ylempi korkeakoulututkinto, 8 %:lla jatkotutkinto ja 5 %:lla muu tutkinto.

Työhön liittyviä taustatietoja

Alueellisesti vastaajien työpaikat jakautuivat aluehallintovirastojen toimialueille seuraavasti:

Etelä-Suomi 23 %, Lounais-Suomi 15 %, Länsi- ja Sisä-Suomi 13 %, Itä-Suomi 14 % sekä Pohjois-Suomi ja Lappi 35 %. Vastaajista 63 % työskenteli suurissa, yli 50 000 asukkaan kunnissa. Runsaalla kolmasosalla sosiaali- ja terveydenhuollon vastaajista oli työkokemusta sosiaali- ja terveysalalla 10–19 vuotta ja samoin runsaalla kolmasosalla 20 vuotta tai enemmän.

Pääasiallisen työtehtävän mukaan vastaajat jakautuivat seuraavasti:

- mielenterveystyö 28 henkilöä
- nuorisotyö 12 henkilöä
- oppilas- ja opiskelijahuolto 16 henkilöä (koulukuraattorityö 3 henkilöä, koulupsykologityö 3 henkilöä, kouluterveydenhuolto 5 henkilöä, opiskelijaterveydenhuolto 5 henkilöä)
- päihdetyö 11 henkilöä (A-klinikkatyö 6 henkilöä, huumetyö 1 henkilö, muu päihdetyö 4 henkilöä)
- sosiaalityö 15 henkilöä (sosiaalityö 11 henkilöä, perhetyö 2 henkilöä, kuntouttava työtoiminta 1 henkilö, sosiaalinen luototus 1 henkilö)
- terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö 27 henkilöä (mukana sairaanhoito-, sairaanhoitajan ja terveyskeskusvastaanottotyö 7 henkilöä, lääkärityö 7 henkilöä, työterveyshuolto 5 henkilöä, neuvolatyö 8 henkilöä)
- vanhus- ja vammaistyo 21 henkilöä (vanhustyö 17 henkilöä, vammaistyo 2 henkilöä, kotisairaanhoito 2 henkilöä)
- jokin muu 4 henkilöä (päivystys, ATK-tuki, hammashuolto)

Rahapeliongelmien kohtaaminen työssä

Kartoituksen taustatietona kysyttiin myös vastaajien arviota siitä, kuinka usein he kohtaavat työssään asiakkaita, joilla on rahapeliongelmiä, sekä pelaajien läheisiä. Vastaajista 3 % ilmoitti kohtaavansa rahapeliongelmaisia asiakkaita kerran viikossa tai useammin, 12 % 2–3 kertaa kuukaudessa, 11 % kerran kuukaudessa, 40 % 1–11 kertaa vuodessa ja 34 % harvemmin kuin kerran vuodessa. Noin neljännes (26 %) vastaajista siis kohtasi ilmoituksensa mukaan vähintään kerran kuussa asiakkaita, joilla on rahapeliongelmiä. Työtehtäväryhmittäin tarkasteluna sosiaalityön vastaajat kohtasivat rahapeliongelmiä omaavia asiakkaita useimmin: lähes puolet (46 %) vähintään kerran kuukaudessa, kolmannes (33 %) vähintään 2–3 kertaa kuukaudessa ja 13 % vähintään kerran kuukaudessa (ks. liitetaulukko 5.1). Turjan (2006, 3) tutkimuksessa sosiaalijohtajista 8 % ilmoitti kuntansa henkilökunnan kohtaavan kerran viikossa tai useammin asiakkaita, joilla on rahapeliongelmiä. Rahapeliongelmiä hoitavien palvelupisteiden henkilökunnalla vastaava luku oli 11 %.

Pelaajien läheisten kohtaamista kuvaavat luvut eivät poikenneet huomattavasti rahapeli-ongelmaisten asiakkaiden kohtaamista koskevista luvuista. Neljännes (25 %) vastaajista ilmoitti kohtaavansa vähintään kerran kuukaudessa ja kolmannes (33 %) harvemmin kuin kerran vuodessa asiakkaita, joiden läheisellä on rahapeliongelma. Työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna mielenterveystyön vastaajat kohtasivat ilmoituksensa mukaan useimmin asiakkaita, joiden läheisellä on rahapeliongelma. Heistä lähes puolet (46 %) ilmoitti kohtaavansa läheisiä vähintään kerran kuukaudessa: hiukan vajaa viidesosa vähintään 2–3 kertaa kuukaudessa ja lähes kolmasosa kerran kuukaudessa (ks. liitetaulukko 5.2).

Kymmenesosa vastaajista ilmoitti työpaikallaan sovitun toimintatavoista asiakkaan peliongelman selvittämiseksi. Toimintavoista oli useimmin (36 %) sovittu päihdetyön työpaikoilla.

Koulutuksessa aiemmin opittua

Vastaajilta tiedusteltiin myös, kuinka paljon he arvioivat oppineensa edellä mainituista osaamisalueista varsinaisena opiskeluaikanaan ja täydennyskoulutuksessa. Vastausten keskiarvot olivat molempien kysymysten kohdalla matalat: varsinaisen opiskeluaian osalla 1,8 (1,6–1,8) ja täydennyskoulutuksen osalla 1,7 (1,6–1,7), kun vastausasteikko oli 1–5 (1 = en mitään, 5 = erittäin syvästi). Päihdetyön henkilöstön keskiarvot olivat korkeimmat kaikkien muiden osaamisalueiden paitsi muiden peliongelmiin osalta, jossa nuorisotyön vastaajien keskiarvo oli samalla tasolla. Päihdetyössä toimivilla oppiminen oli tapahtunut pääasiassa täydennyskoulutuksessa. Nuorisotyössä ja vanhus- ja vammaistyössä toimivilla oppiminen oli tapahtunut lähinnä varsinaisena opiskeluaikana. Muilla ryhmillä ei ollut selkeitä eroja sen suhteen, missä oppimista oli tapahtunut. (Ks. kuvat liitteessä 6.)

Kysyttäessä työnantajan tarjoamista mahdollisuuksista osallistua työn puolesta rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvään täydennyskoulutukseen 10 % ilmoitti, että se mahdollisuus osallistua on ollut aina, kun on itse toivonut, ja heistä kaksi vastaajaa ilmoitti työnantajan kehoittaneen osallistumaan heidän tarpeelliseksi katsomiinsa koulutuksiin. Yksi prosentti vastaajista ilmoitti osallistumisen olleen mahdollista useita kertoja mutta vain silloin, kun työnantaja oli katsonut sen oleelliseksi tarpeelliseksi. Vajaa viidesosa (17 %) ilmoitti osallistumisen olleen jonkin verran, mutta rajoitetusti mahdollista. Runsas kaksi kolmasosaa (72 %) ilmoitti, että tällaista mahdollisuutta ei ollut tullut.

7 Tulokset

Nykyistä osaamista, työssä koettua hyötyä ja osaamisen kehittämishalukkuutta koskevat tulokset on kuvattu osaamisalueittain taulukossa 3. Osaamisalueet muodostuvat useista osaamista kuvaavista alaluokista muodostetuista summamuuttujista. Niiden yhdenmukaisuutta tarkasteltiin laskemalla Cronbachin alpha -arvot, jotka olivat kaikkien osaamisalueiden kohdalla korkeat (0,828–0,977), eli nimetyt osaamisalueet ovat sisäisesti hyvin yhdenmukaisia ja mittaavat nimettyä osaamisen aluetta.

Osaamista, työssä koettua hyötyä ja osaamisen kehittämishalukkuutta kartoittavien kysymysten vastausasteikko oli 1–5 taulukon 2 mukaisesti.

TAULUKKO 2 Kysymysten vastausasteikko

Kysymys	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni	en tiedä mitään	omaa jonkinlaisen aavistuksen	tiedän aiheesta perusteita/osaan käyttää työssäni jonkin verran	tiedän aiheesta paljon/osaan käyttää työssäni	omaa syvällisen osaamisen/olen asiantuntija
Hyöty työssäni	hyödytöntä	voisi mahdollisesti olla hyödyllistä, mutta sellaista tilannetta ei ole kohdalleni osunut	satunnaisesti hyödyllistä joissain yhteyksissä	selvästi hyödyllistä useissa yhteyksissä	olennaisen hyödyllistä lähes jatkuvasti
Halukkuuteni kehittää osaamistani	en ole halukas	voisin ehkä harkita joskus asiaa	olen jonkin verran halukas	olen halukas	olen erittäin halukas

7.1 Nykyinen osaaminen rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa

Vastaajien nykyistä osaamista koskevien vastausten keskiarvot vaihtelivat osaamisalueittain välillä 2,00–2,73, kun kysymysten vastausasteikko oli 1–5, 1 = en tiedä mitään, 5 = omaan syvällisen osaamisen/olen asiantuntija (ks. taulukko 2). Nykyisen osaamisen keskiarvot (2,00–2,73) kuvasivat pääosin alle perustietojen olevaa osaamista (ks. taulukko 3).

TAULUKKO 3. Nykyinen osaaminen rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa, vastausasteikko 1–5 (n = 134)

Osaamisalue (summamuuttuja)	Keskiarvo	Keskihajonta
Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä (kysymykset 1–3)	2,23	0,75
Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset (kysymykset 4–7)	2,73	0,81
Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen (kysymykset 8–12)	2,48	0,87
Palvelut rahapeliongelmissä (kysymykset 13–14)	2,02	0,89
Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä (kysymykset 15–20)	2,00	0,83
Rahapeliongelmiin ehkäisy (kysymykset 21–23)	2,00	0,77
Muut peliongelmat (kysymys 24)	2,31	1,00

Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset -osaamisalueella nykyisen osaamisen keskiarvo oli korkein. Korkeinta nykyinen osaaminen vastaajien ilmoituksen mukaan oli alaluokissa rahapeliongelman seuraukset pelaajalle (keskiarvo 2,81) ja rahapeliongelmiin liittyvät samanaikaisongelmat (keskiarvo 2,91).

Matalimpia keskiarvoja osaamisalueitten yksittäisissä alaluokissa saivat rahapelaamiseen vaikuttava lainsäädäntö (1,96), palvelut pelaajien läheisille (1,97), oma-apuohjelmat (1,86), psykologiset hoidot (1,96), lääkehoito (1,68) ja ehkäisevä työ paikallisyhteisöissä (1,73).

7.2 Työssä koettu hyöty rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon osaamisesta

Taulukossa 4 on kuvattu, kuinka hyödyllisinä vastaajat kokivat rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon osaamisalueet työssä. Työssä koetun hyödyn osalta vastausten keskiarvot vaihtelivat välillä 2,7–3,09, kun vastausasteikko oli 1–5, 1 = hyödytöntä, 5 = olennaisen hyödyllistä lähes jatkuvasti (ks. taulukko 2).

TAULUKKO 4. Työssä koettu hyöty rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon tuntemisesta osaamisalueittain, vastausasteikko 1–5 (n = 134)

Osaamisalue (summamuuttuja)	Keskiarvo	Keskihajonta
Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä (kysymykset 1–3)	2,70	0,92
Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset (kysymykset 4–7)	3,09	0,98
Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen (kysymykset 8–12)	3,08	1,08
Palvelut rahapeliongelmissä (kysymykset 13–14)	2,93	1,21
Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä (kysymykset 15–20)	2,81	1,07
Rahapeliongelmiin ehkäisy (kysymykset 21–23)	2,70	1,04
Muut peliongelmat (kysymys 24)	3,08	1,24

Työssä koetun hyödyn osalta keskiarvot olivat osaamisalueilla 2,70–3,09. Enemmistö vastaajista piti tällöin rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvien aiheiden tuntemusta satunnaisesti hyödyllisenä työssään.

Korkeimmat keskiarvot osaamisalueiden alaluokissa olivat rahapeliongelmiin liittyvissä samanaikaisongelmissa (3,33), neuvonnassa ja ohjauksessa palveluihin (3,13), rahapeliongelman puheeksi ottamisessa (3,11) ja tunnistamisessa (3,08), keskusteluavussa rahapeliongelmissä (3,08) ja muissa peliongelmissä (3,08).

Matalimpia keskiarvoja yksittäisissä alaluokissa työssä koetun hyödyllisyyden suhteen saivat rahapeliongelmiin ehkäisevä työ paikallisyhteisössä (2,52), lääkehoito (2,52), rahapeliongelmiin liittyvä lainsäädäntö (2,60) ja rahapeliongelmiin valtakunnalliset linjaukset (2,66).

7.3 Halukkuus kehittää osaamista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa

Taulukossa 5 on kuvattu osaamisalueittain tulokset halukkuudesta kehittää osaamista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Osaamisen kehittämishalukkuuden osalta vastausten keskiarvot vaihtelivat välillä 2,95–3,34, kun vastausasteikko oli 1–5, 1 = en ole halukas, 5 = olen erittäin halukas (ks. taulukko 2).

TAULUKKO 5. Halukkuus kehittää osaamista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa, vastausasteikko 1–5 (n = 134)

Osaamisalue (summamuuttuja)	Keskiarvo	Keskihajonta
Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä (kysymykset 1–3)	3,08	1,10
Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset (kysymykset 4–7)	3,34	1,09
Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen (kysymykset 8–12)	3,33	1,08
Palvelut rahapeliongelmissä (kysymykset 13–14)	3,26	1,17
Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä (kysymykset 15–20)	3,17	1,11
Rahapeliongelmiin ehkäisy (kysymykset 21–23)	2,95	1,08
Muut peliongelmat (kysymys 24)	3,32	1,24

Keskiarvot osaamisalueilla olivat rahapeliongelmiin ehkäisyä lukuun ottamatta yli kolmen (3,08–3,34). Enemmistö vastaajista arvioi tällöin olevansa jonkin verran halukas kehittämään osaamistaan kyselyn osaamisalueilla.

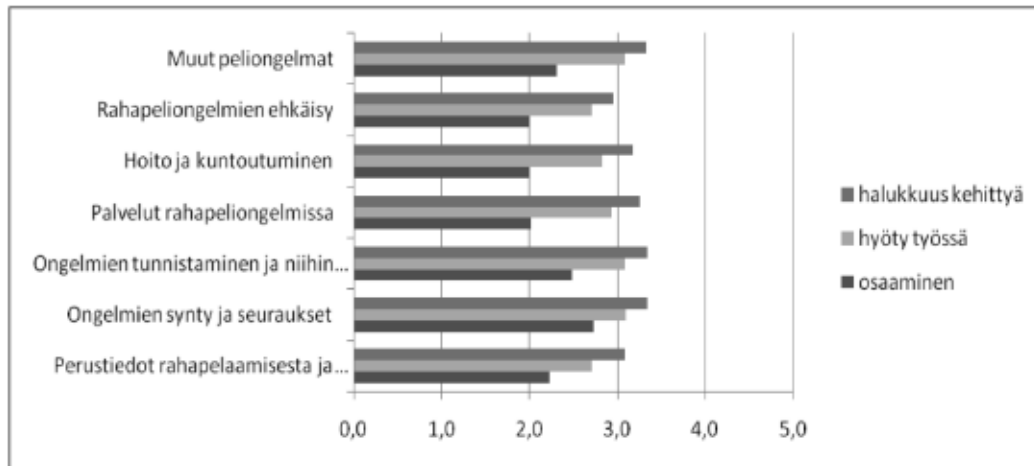
Rahapeliongelmiin liittyvien samanaikaisongelmien alaluokassa keskiarvo (3,51) lähestyy vastausvaihtoehtoa 4 ”halukas” kehittämään osaamista. Muut korkeimmat keskiarvot yksittäisissä osaamisalueiden alaluokissa olivat rahapeliongelman tunnistaminen (3,37), neuvonta ja ohjaus palveluihin (3,37) ja rahapeliongelman puheeksi ottaminen (3,36).

Matalimpia keskiarvoja yksittäisissä osa-alueissa itsensä kehittämishalukkuudessa saivat rahapeliongelmiin ehkäisevä työ paikallisyhteisössä (2,78), rahapeliongelmiin valtakunnalliset linjaukset (2,82) ja rahapeliongelmiin liittyvä lainsäädäntö (2,92).

7.4 Osaamistarve rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa

Osaamistarvetta selvitetessä on Scissons (1982) mukaan otettava huomioon kaikki edellä esitetyt kolme tarvekomponenttia. Hänen mukaansa osaamistarve muodostuu, kun henkilö kokee osaamisensa puutteelliseksi arvioitavassa työtehtävässä (kompetenssi), kokee arvioitavan aineksen hyödylliseksi työssään (relevanssi) ja haluaa kehittää itseään (motivaatio).

Kuviosta 2 näkyvät nykyisen osaamisen, työssä koetun hyödyn sekä osaamisen kehittämishalukkuuden keskinäiset suhteet osaamisalueittain kartoituksen koko aineistossa. Kaikilla osaamisalueilla nykyinen osaaminen on selvästi matalammalla tasolla kuin osaamisalueen työssä koettu hyödyllisyys ja halukkuus kehittää osaamista alueella. Kaksi jälkimmäistä lähentyvät toisiaan osaamisen kehittämishalukkuuden saadessa korkeimmat arvot.

KUVIO 2. Nykyinen osaaminen, työssä koettu hyöty ja osaamisen kehittämishalukkuus koko aineistossa (n = 134)

Osaamistarve voidaan johtaa laskemalla työssä koetun hyödyn ja osaamisen kehittämishalukkuuden keskiarvot yhteen ja vähentämällä siitä nykyisen osaamisen keskiarvo (ks. myös Varila 1989, 45). Näin saadaan vastaajien ilmaisemaa osaamistarvetta kuvaava taulukko, jossa on otettu kaikkien tarvekomponenttien vaikutus huomioon (taulukko 6). Taulukosta näkyy, että summamuuttujista palvelut rahapeliongelmissä, muut peliongelmat ja hoito ja kuntoutuminen saivat korkeimmat arvot osaamistarvetta kuvattaessa. Kaikilla osaamisalueilla on kuitenkin selvästi osaamistarvetta, osaamisalueiden keskiarvojen vaihteluväli on 3,55–4,17.

TAULUKKO 6. Rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon osaamistarve osaamisalueittain (n = 134)

Osaamisalue (summamuuttuja)	Osaamistarve
Palvelut rahapeliongelmissä (kysymykset 13–14)	4,17
Muut peliongelmat (kysymys 24)	4,09
Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä (kysymykset 15–20)	3,98
Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen (kysymykset 8–12)	3,93
Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset (kysymykset 4–7)	3,70
Rahapeliongelmiin ehkäisy (kysymykset 21–23)	3,65
Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä (kysymykset 1–3)	3,55

Taulukossa 7 on kyselylomakkeen osaamisalueitten kaikkien alaluokkien (24) keskiarvot.

TAULUKKO 7. Osaamisalueiden alaluokkien (24) osaamistarve, keskiarvot nykyisessä osaamisessa, työssä koettussa hyödyssä ja halukkuudessa kehittää itseään (vastausasteikko 1–5) (n = 134)

Osaamisalueet ja niiden alaluokat	Johdettu osaamistarve	Nykyinen osaaminen	Hyöty työssä	Halu kehittää osaamista
RAHAPELAAMINEN	3,55			
Rahapelit	3,60	2,37	2,78	3,19
Rahapelaaminen	3,50	2,36	2,73	3,13
Rahapelaamiseen vaikuttavan lainsäädännön ydinkohdat	3,96	1,96	2,60	2,92
SYNTY JA SEURAUKSET	3,70			
Rahapeliongelmiin syntyminen	3,74	2,51	2,96	3,29
Rahapeliongelmiin seuraukset pelaajalle	3,55	2,81	3,05	3,31
Rahapeliongelmiin seuraukset pelaajan läheiselle	3,57	2,70	3,02	3,25
Rahapeliongelmiin liittyvät samanaikaisongelmat	3,93	2,91	3,33	3,51
TUNNISTAMINEN JA PUUTTUMINEN	3,93			
Rahapeliongelman tunnistaminen	3,95	2,48	3,07	3,37
Rahapeliongelman puheeksi ottaminen	3,83	2,64	3,11	3,36
Rahapeliongelman arvioiminen	4,03	2,29	3,04	3,28
Keskusteluapu rahapeliongelmissä	3,92	2,43	3,07	3,28
Neuvonta ja ohjaus palveluihin	3,93	2,57	3,13	3,37
PALVELUT (1.)	4,17			
Tuki-, hoito- ja kuntoutumispalvelut henkilöille, joilla on rahapeliongelmiä	4,24	2,07	2,99	3,32
Palvelut rahapeliongelmiä omaavien läheisille	4,09	1,97	2,87	3,19
HOITO JA KUNTOUTUMINEN (3.)	3,98			
Oma-apuohjelmat	4,08	1,86	2,75	3,19
Mini-interventiot	4,19	2,15	3,01	3,33
Psykologiset hoidot	4,00	1,96	2,80	3,16
Lääkehoito	3,81	1,68	2,51	2,98
Vertaistuki	3,85	2,06	2,81	3,10
Moniammatillinen työote hoidossa ja kuntoutuksessa	4,00	2,31	3,02	3,29
RAHAPELIONGELMIEN EHKÄISY	3,65			
Rahapelipolitiikan valtakunnalliset linjaukset	3,34	2,19	2,66	2,87
Rahapeliongelmiin ehkäisy paikallisyhteisössä	3,56	1,73	2,51	2,78
Rahapeliongelmiin ehkäisy yksilötasolla	4,05	2,09	2,93	3,21
MUUT PELIONGELMAT (2.)	4,09			
Muut peliongelmat	4,09	2,31	3,08	3,32

Neljä korkeinta arvoa osaamistarpeessa saanutta osaamisalueen alaluokkaa olivat tuki-, hoito- ja kuntoutumispalvelut pelaajille (4,24), mini-interventiot (4,19), palvelut pelaajien läheisille ja muut peliongelmat kuin rahapeliongelmat (4,09).

7.5 Osaamisen, työssä koetun hyödyn ja osaamisen kehittämishalukkuuden tarkastelua taustamuuttujittain

Tulosten tarkastelua sukupuolen mukaan ei tehty, koska naisia oli vastaajista valtaosa (87 %). Iän, koulutustutkinnon, sosiaali- ja terveysalan työkokemuksen määrän (nuorisotyön vastaajat eivät olleet mukana) ja työpaikan alueellisen sijainnin mukaan tuloksia tarkasteltaessa ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

Vastaajan työskentelykunnan asukasluvun mukaan tuloksien tarkastelua varten alle 6 000 asukkaan ja 6 000–50 000 asukkaan kunnat yhdistettiin alle 50 000 asukkaan (48 vastaajaa) luokaksi. Yli 50 000 asukkaan (83 vastaajaa) kuntia oli neljä, joista kolme yli 100 000 asukkaan kuntia. Kuntayhtymien ja isäntäkuntien vastaukset yhdistettiin kuntavastauksiin. Yli 50 000 asukkaan kunnissa vastaajista 37 % tiesi perusteet ja 6 % paljon rahapeliongelmiin ehkäisystä ja hoidosta. Alle 50 000 asukkaan kunnissa vastaavat luvut olivat 21 % ja 7 %. Erot nykyisessä osaamisessa olivat tilastollisesti melkein merkitseviä ($p = .025$)

Tuloksia työtehtäväalueittain tarkasteltaessa kyselylomakkeen 18 vastauksia saanutta työtehtäväaluetta yhdisteltiin kahdeksaan ryhmään (ks. s. 20). Tästä tarkastelusta on jätetty ”jokin muu” -luokka pois.

Taulukoissa 8, 9 ja 10 on kuvattu nykyinen osaaminen ja työssä koettu hyöty työtehtäväryhmittäin. Nykyistä osaamista, työssä koettua hyötyä ja osaamisen kehittämishalukkuutta tarkastellaan koko aineistosta, jossa osaamisalueiden summamuuttujat oli yhdistetty. Liitteen 4 tulostaulukoissa 4.1.–4.3. on kuvattu kukin osaamisalue (summamuuttuja) työtehtäväryhmittäin.

TAULUKKO 8. Rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon nykyinen osaaminen työtehtävien mukaan (n=130)

	Nykyinen osaaminen				
	En tiedä mitään	Omaan jonkinlaisen aavistuksen	Tiedän aiheesta perusteita / Osaan käyttää työssäni jonkin verran	Tiedän aiheesta paljon/ Osaan käyttää työssäni	Omaan syvämmän osaamisen/Olen asiantuntija
Työtehtävä	%	%	%	%	%
Mielenterveysystyö	7	53.5	36	3.5	0
Nuorisotyö	8	42	50	0	0
Oppilas- ja opiskelijahuolto	13	44	44	0	0
Päihdetyö	0	18	64	18	0
Sosiaalityö	7	33	47	13	0
Terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolat	30	63	3.5	3.5	0
Vanhus- ja vammaistyö	29	52	14	5	0

Nykyisessä osaamisessa oli selviä eroja työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p = .005$). Päihdetyön henkilöstöstä suurin osa ilmoitti omaavansa vähintään perustiedot aiheesta. Heistä 64 % vastasi omaavansa aihepiirin perusteet ja osasi käyttää niitä työssään jonkin verran ja vajaa viidesosa (18 %) ilmoitti tietävänsä aiheesta paljon. Sosiaalityön henkilöstön ilmoittama nykyinen osaaminen oli samansuuntaista. Heistä 47 % ilmoitti tietävänsä aihepiirin perusteet ja 13 % paljon aiheesta. Nuorisotyön henkilöstöstä puolet ilmoitti omaavansa perusteet aiheesta.

Suurin osa terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyön sekä vanhus- ja vammaistyön henkilöstöstä ilmoitti, että ei tiedä aiheesta mitään tai omaa jonkinlaisen aavistuksen.

TAULUKKO 9. Rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon aihepiiriin tuntemisesta koettu hyöty työssä työtehtävien mukaan (n = 130)

Työtehtävä	Hyöty työssä				
	Hyödytöntä	Voisi mahdollisesti olla hyödyllistä, mutta sellaista tilannetta ei ole kohdalleni osunut	Satunnaisesti hyödyllistä joissain yhteyksissä	Selvästi hyödyllistä useissa yhteyksissä	Olenneaisen hyödyllistä lähes jatkuvasti
	%	%	%	%	%
Mielenterveystyö	0	21	46	29	4
Nuorisotyö	0	41,5	41,5	17	0
Oppilas- ja opiskelijahuolto	0	19	31	44	6
Päihdetyö	0	0	27	55	18
Sosiaalityö	0	13	27	53	7
Terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö	19	33	41	7	0
Vanhus- ja vammaistyö	24	29	24	24	0

Rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon aihepiireistä koetussa hyödyssä oli myös työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna tilastollisesti merkittäviä eroja ($p = .003$). Kolme neljäsosaa päihdetyön henkilöstöstä koki aiheen selvästi hyödylliseksi useissa yhteyksissä (55 %) tai olennaisen hyödylliseksi lähes jatkuvasti (18 %). Sosiaalityön vastaajista runsas puolet ilmoitti aiheen selvästi hyödylliseksi useissa yhteyksissä ja 7 % olennaisen hyödylliseksi lähes jatkuvasti. Oppilas- ja opiskelijahuollon vastaajista puolet ja mielenterveystyön vastaajista kolmasosa koki aiheen vähintään selvästi hyödylliseksi useissa yhteyksissä.

Terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyön sekä vanhus- ja vammaistyön henkilöstöstä hiukan yli puolet ilmaisi, että aihe on heidän työssään hyödytön tai että se voisi mahdollisesti olla hyödyllistä, mutta sellaista tilannetta ei ole tullut kohdalle.

TAULUKKO 10. Halukkuus kehittää osaamistaan työtehtävien mukaan (n=130)

Työtehtävä	Halu kehittää osaamista				
	En ole halukas	Voisin ehkä joskus harkita asiaa	Olen jonkin verran halukas	Olen halukas	Olen erittäin halukas
	%	%	%	%	%
Mielenterveystyö	0	21	36	36	7
Nuorisotyö	8	25	33,5	33,5	0
Oppilas- ja opiskelijahuolto	0	19	38	31	13
Päihdetyö	0	18	18	18	46
Sosiaalityö	0	7	27	53	13
Terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö	15	15	44	22	4
Vanhus- ja vammaistyö	9,5	19	33	29	9,5

Halukkuus kehittää osaamista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa toi myös esiin eroja työtehtävittäin, mutta erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä ($p = .127$). Päihdetyön (64 %) ja sosiaalityön (66 %) vastaajista runsas puolet ilmaisi olevansa halukas tai erittäin halukas kehittämään osaamistaan aihepiirin asioissa. Kaikissa vastaajaryhmissä vähintään kolmasosa oli halukas tai erittäin halukas kehittämään osaamistaan aihepiirissä lukuun ottamatta terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyötä, niissä vastaava osuus jäi hiukan alle kolmasosan. Nuorisotyön vastaajista 8 %, terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyön vastaajista 15 % sekä vanhus- ja vammaistyön vastaajista 10 % ilmoitti, että ei ole halukas kehittämään osaamistaan aihealueella.

Rahapeliongelmaisen asiakkaan kohtaamisen useus oli yhteydessä kaikkiin tarvekomponentteihin tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Vastausten mukaan mitä useammin asiakastyössä kohdattiin ongelmapelaaja, sitä vahvempaa oli osaaminen ($p = 0,001$), sen hyödyllisemmäksi aihepiiri koettiin työssä ($p = 0,000$) ja sitä halukkaampia oltiin kehittämään omaa osaamista ($p = 0,000$). Mitä useammin pelaajan läheinen kohdattiin asiakastyössä, sitä hyödyllisemmäksi aihepiiri koettiin työssä ($p = 0,000$) ja sitä halukkaampia oltiin kehittämään omaa osaamista ($p = 0,000$).

7.6 Täydennyskoulutuksen järjestämistä koskevia toiveita

Vastaajilta tiedusteltiin rahapeliongelmiä koskevan täydennyskoulutuksen järjestämistä ja laajemminkin osaamisen kehittämistä koskevia toiveita itselle soveltuvan kehittämistavan, opiskelumoodon ja opiskelupaikan suhteen.

Taulukkoon 11 on koottu vastaajien tärkeimpinä, toiseksi ja kolmanneksi tärkeimpinä pitämät osaamisen kehittämistavat rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Työtehtäviä tarkastellaan toimialalähtöisesti terveyspalvelujen (69 vastaajaa), sosiaalipalvelujen (48 vastaajaa) sekä nuorisotyön (12 vastaajaa) kautta. Katteoria ”jokin muu” on mukana yhteensä-vastauksissa.

TAULUKKO 11. Tärkein osaamisen kehittämisen tapa rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa ($n = 134$)

Kehittämisen tapa	Työtehtävä			
	Terveyspalvelut	Sosiaalipalvelut	Nuorisotyö	Yhteensä
1 Omaehtoinen tiedonhankinta kirjallisuudesta	6	4	0	10
2 Omaehtoinen tiedonhankinta verkkosivuilta	11	6	2	20
3 Omaehtoinen tiedonhankinta muulla tavalla	1	0	1	3
4 Koulutus- ja seminaaripäivät	26	13	1	40
5 Lyhyet täydennyskoulutukset 1–10op	8	7	0	15
6 Pitkät täydennyskoulutukset yli 10op	0	3	0	4
7 Omalle työyhteisölle räätälöidyt koulutukset	14	10	5	30
8 Henkilökohtainen konsultaatio	3	3	1	7
9 Työyhteisökohtainen konsultaatio	0	2	2	4

Vastaajista 30 % ($n = 40$) oli sitä mieltä, että tärkein osaamisen kehittämisen tapa rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa on koulutus- ja seminaaripäivät. Runsas viidennes eli 22 % ($n = 30$) oli sitä mieltä, että tärkein osaamisen kehittämisen tapa on omalle työyhteisölle räätälöidyt koulutukset, ja 15 %:n ($n = 20$) mielestä se on omaehtoinen tiedonhankinta verkkosivuilta.

Toiseksi tärkeimmäksi oman osaamisen kehittämisen tavaksi vastaajista 23 % (n = 31) oli ilmoittanut omalle työyhteisölle räätälöidyt koulutukset, 20 % (n = 27) koulutus- ja seminaari-päivät ja 15 % (n = 20) omaehtoisen tiedonhankinnan verkkosivuilta.

Kolmanneksi tärkeimmäksi osaamisen kehittämisen tavaksi oli 23 % (n = 31) ilmoittanut työyhteisökohtaisen konsultaation, vajaa 18 % (n = 24) omaehtoisen tiedonhankinnan verkkosivuilta sekä 14 % (n = 19) lyhyet täydennyskoulutukset.

Vastaajilta kysyttiin myös heille soveltuvimpia täydennyskoulutuksen järjestämistapoja rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Noin puolet eli 48 % (n = 64) piti tärkeimpänä täydennyskoulutuksen järjestämistapana lähiopiskelua. Vastaajista 52 % (n = 69) piti toiseksi tärkeimpänä täydennyskoulutuksen järjestämistapana monimuoto-opiskelua (verkko-, lähi- ja etäopiskelua) ja 47 % vastanneista (n = 63) piti kolmanneksi tärkeimpänä verkko-opiskelua.

Rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvien täydennyskoulutusten ensisijaista järjestämipaikkaa tiedusteltaessa yli puolet (55 %) vastaajista toivoi, että täydennyskoulutukset järjestettäisiin lähialueella. Hiukan vajaa kolmannes (31 %) oli sitä mieltä, että täydennyskoulutus tulisi järjestää omassa työyhteisössä, ja 14 %:n mielestä paikalla ei ole väliä.

8 Tulosten tarkastelua

Tämän työn tavoitteena ollut osaamistarpeiden kartoitus ja kuvailu on tärkeää erityisesti nyt, kun rahapelihaittojen ja ehkäisyn saralla eletään voimakasta uuden luomisen aikaa niin tutkimuksessa kuin palvelujen kehittämisessä. Myös rahapelikentällä tapahtuu lainsäädännön muutosten ja niiden seurausten myötä. Palveluissa vaadittavan osaamisen vahvistamiseksi tarvitaan koulutusta rahapeliongelmiin ehkäisystä ja hoidosta. Koulutuksen kehittämiseksi tarvitaan osaamistarveanalyysistä johdettua ja pääteltyä tietoa koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen laatimiseksi sekä koulutuksen kohdentamiseksi eri ammatti- ja toimialoille.

Tässä kartoituksessa osaamistarve johdetaan rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon nykyisen osaamisen, aiheen työssä koetun hyödyllisyyden ja osaamisen kehittämishalukkuuden tarvekomponenttien avulla. Tarkastelen aluksi yksittäisiä tarvekomponentteja koskevia tuloksia.

Nykyinen osaaminen

Aihealueen uutuutta ajatellen on ymmärrettävää, että koko aineiston tuloksia tarkastellen rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon nykyinen osaaminen ilmeni vähäisenä ja aavistuksenomaisena, alle perustietämyksen tai -osaamisen. Heikoimmissa osaamisen alueissa oli yhtäläisyyttä verrattuna Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssien osaamiskartoituksiin niiltä osin kuin oli kysytty samoja asioita (lainsäädäntö, tunnistaminen, ehkäisevän työn menetelmät). Yksittäisissä osaamisen alaluokissa ”rahapeliongelmiin seuraukset pelaajalle” ja ”samanaikaisongelmat” saavutettiin perustietämyksen taso, mikä kertonee ongelman ymmärtämisestä ilmiönä. Nykyistä osaamista kuvaavat arvot olivat hiukan korkeampia kuin varsinaisena opiskeluaikana tai täydennyskoulutuksessa aiheesta opitussa, minkä perusteella voi arvioida oppimista tapahtuneen esimerkiksi työssä ja omaehtoisesti kirjallisuuden ja Internetin kautta (ks. Turja 2006).

Erityisesti päihdetyön ja myös sosiaalityön henkilöstön ilmoittama muita työtehtäväryhmiä korkeampi osaaminen voi heijastella esimerkiksi sitä, että tällä hetkellä palvelujärjestelmässä rahapeliongelmaiset asiakkaat ohjautuvat erityisesti A-klinikoille ja sosiaalitoimistoihin. Päihdetyön vastaajissa oli eniten (18 %) niitä, jotka ilmoittivat tietävänsä aiheesta paljon ja osaavansa käyttäa tietoja työssään. Asiantuntijaksi ei ilmoittautunut kukaan.

Nykyinen osaaminen näyttäytyi suurissa, yli 50 000 asukkaan kunnissa hiukan vahvempana kuin pienemmissä kunnissa. Asiaa voisi tulkita siten, että asukasluvultaan suuremmilla paikkakunnilla todennäköisemmin kohdataan työssä myös enemmän ongelmapelaajia ja että osaamista karttuu jonkin verran tätä kautta.

Työssä koettu hyöty

Rahapeliongelmiin ehkäisyn ja hoidon alueen tunteminen koettiin satunnaisesti hyödylliseksi useissa yhteyksissä koko aineistoa tarkastellen. Arvio voi johtua siitä, että ongelmaa ei tunnisteta riittävästi, mutta siinä voi heijastua myös ongelman suhteellinen vähäisyys sosiaali- ja terveystalveluissa ilmenevien muiden ongelmien rinnalla. Työtehtäväryhmistä päihdetyön ja sosiaalityön vastauksissa tuotiin esiin aiheen selvä hyödyllisyys useissa yhteyksissä ja jossakin määrin myös olennainen hyödyllisyys jatkuvasti. Oppilas- ja opiskelijahuollon vastaajien (50 %) kokemus aiheen selvästä hyödyllisyydestä useissa yhteyksissä kertonee rahapeliongelman tai yleisemmin peliongelman näkymisestä koulu- ja opiskelijamaailmassa. Mielenterveystyön vastaajien voisi olettaa arvioivan aiheen hyödyn työssään suuremmaksikin ajatellen sitä, että ilmoituksensa mukaan he useimmin kohtasivat työssään asiakkaita, joiden läheisellä on rahapeliongelmia.

Halukkuus kehittää osaamista

Halukkuus kehittää osaamista sai tarvekomponenteista korkeimmat arvot. Kaikissa vastaajaryhmissä vähintään kolmasosa oli halukas tai erittäin halukas kehittämään osaamistaan aihepiirissä lukuun ottamatta terveyskeskuksen vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyötä tekevillä, joilla vastaava osuus jäi hiukan alle kolmasosan. Halukkaimpia kehittämään osaamistaan olivat päihde- ja sosiaalityön vastaajat, joilla myös osaaminen oli aineistossa vahvinta. Vahvimpia osaamisalueita osaamisen kehittämishalukkuudessa olivat ne, jotka oli koettu hyödyllisimpinä työssä: rahapeliongelman synty ja seuraukset, rahapeliongelman tunnistaminen ja siihen puuttuminen ja muut peliongelmat.

Osaamistarve

Olen ottanut osaamistarpeen arvioimisessa huomioon aihepiirin hyödyllisyyden, osaamisen kehittämishalukkuuden ja nykyisen osaamisen. Täydennyskoulutuksen suunnittelussa mielestäni on lähtökohta se, että opittava asia on tarpeen työssä. Koulutukseen olisi myös löydettävä halukkaita tulijoita. Lisäksi on erityisesti otettava huomioon henkilöstö, jolta puuttuu osaamista tietyssä aiheessa. Koulutukseenhan voi osallistua muistakin lähtökohdista, mutta suunnittelun lähtökohtana tulisi olla kaikkien kolmen tarvekomponentin.

Osaamistarvetta ilmeni kaikilla osaamisalueilla, mutta kolme korkeinta arvoa saivat osaamisalueet (summamuuttajat) palvelut rahapeliongelmissa, muut peliongelmat ja hoito ja kuntoutuminen.

Palveluista saatavaa tiedon tarvetta tukevat tunnistamisen ja puuttumisen osaamisalueen alaluokan ”neuvonta ja ohjaus palveluihin” saamat korkeat keskiarvot. Tiedon tarve palveluista on ymmärrettävää, kun vastaajina oli pääasiassa kuntien peruspalvelujen henkilöstöä, jonka työssä rahapeliongelmiä kohdattaessa todennäköisesti korostuu ohjaus palveluihin. Tulos on mielenkiintoinen myös siksi, että kuntien perus- ja erityispalvelut muodostavat osan palveluista, lähinnä tunnistamiseen ja varhaiseen puuttumiseen liittyen.

Muiden peliongelmiin sijoittuminen toiseksi antaa selkeän viestin sen huomioon ottamisesta sekä tulevien koulutusten suunnittelussa että myös palvelujen kehittämisessä.

Hoidon ja kuntoutuksen osaamisalueella yksittäisistä alaluokista mini-interventiot saivat korkeimman keskiarvon, mikä soveltuu hyvin tunnistamista ja varhaista puuttumista korostaviin peruspalveluihin. Myös oma-apupalvelujen parempi tuntemus voisi olla hyödyksi asiakastyössä. Psykologien hoitojen osaamisen lisäksi tarve moniammatillisen työotteiden osaamiseen nousi esiin. Rahapeliongelmiin liittyviä liitännäis- ja samanaikaisongelmia ajatellen tarve onkin perusteltu.

Rahapeliongelmiin ehkäisyn osaamisalueella tuli esiin tarve ehkäisevän työn osaamiseen yksilötasolla. Tämän voi tulkita liittyvän siihen, että vastaajat olivat asiakastyötä tekeviä: yksilön tilanne on heitä lähimpänä.

9 Johtopäätöksiä ja suosituksia

Tuloksista välittyvä osaamistarve kannustaa etsimään tapoja kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon ja nuorisotyön osaamista. Tulokset myös nostavat esiin asioita, joihin osaamisen ja koulutuksen kehittämisessä olisi hyvä kiinnittää tarkemmin huomiota. Osa huomioistani johtaa myös jatkotutkimuksen ja kehittämistyön tarpeeseen, sillä kaikesta tarvittavasta osaamisesta ei vielä ole olemassa tietoa ja kokemusta.

Tulosten valossa rahapeliongelmiin liittyvien *koulutusten sisältövalinnoissa* tulisi panostaa erityisesti palveluihin ja niihin liittyvään neuvontaan, hoidon ja kuntoutumisen menetelmiin, tunnistamiseen ja varhaiseen puuttumiseen sekä ehkäisevään työhön yksilötasolla. Lisäksi koulutusta ja tietoa tulisi saada muista peliongelmistä kuin rahapeliongelmistä.

Rahapeliongelmiin tuki-, hoito- ja kuntoutuspalveluja ollaan parhaillaan voimakkaasti kehittämässä. Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssissa tämä on näkynyt palveluja koskevan aineiston tihentymänä päivitystarpeena. Rahapeliongelmiin ehkäisy, tunnistaminen ja niiden varhaisen puuttumisen kohdalla kuntien odotetaan palveluissaan vastaavan niistä ja erityispalvelujensa kautta osin myös hoidosta. Osaamistarpeen voimakkuus palvelujen kohdalla kertonee siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö kunnissa tarvitsee selkeää tietoa, mihin ongelmapelaajan voi ohjata saamaan hänen tarvitsemaansa apua. Toisaalta tarvitaan myös selkeää tietoa perus- ja erityispalvelujen roolista rahapeliongelmiin kohdattaessa. Palvelujen kohdalla koulutuksen sisällöt ovat paljolti riippuvaisia siitä, mikä tilanne palvelujärjestelmässä ja palveluissa on. Tarve vahvistaa osaamista palveluista rahapeliongelmissa kertoo samalla yleisemmin palvelujen tarpeesta ja tilanteen selkiytymättömyydestä.

Hoidon ja kuntoutuksen osaamiseen tähtäävien koulutusten sisältöihin olisi tulosten mukaan tärkeää ottaa mini-interventio, oma-apuohjelmat ja psykologiset hoidot moniamma-tillista työotetta unohtamatta. Mini-interventio on alkoholisioissa jo todettu tehokkaaksi varhaisen puuttumisen työvälineeksi, jota hyödynnetään riittävästi.

Osaamistarve rahapeliongelmiin samanaikaisongelmiin liittyvästä tietämyksestä (esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmat) nousi aineistossa esille. Samanaikaisongelmat ovat päihde- ja mielenterveystyössä haaste, johon tulisi myös koulutuksen kautta etsiä vastausta. Kansainväliseen aineistoon tutustuessani olen löytänyt muutamia koulutuksia, joissa pyritään luomaan integroitua tapaa hoitaa samanaikaisongelmia (ks. *Developing Integrated Treatment for Problem Gambling and Co-Occurring Disorders* 2010; *On Campus and Distance Learning Options available for Problem Gambling Practitioners* 2010). Aihe on ajankohtainen myös siksi, että päihde- ja mielenterveystyötä ollaan yhdistämässä palvelujärjestelmässä. Tässä prosessissa rahapeliongelmiin tarvittavaa tukea ja hoitoa ei saa unohtaa.

Kartoituksen taustatiedoissa tuli esiin se, että mielenterveystyössä kohdataan muita ryhmiä useammin rahapeliongelmaisten läheisiä. Mielenterveystyön henkilöstö voisi hyötyä ongelmapelaajien läheisten tukemiseen liittyvistä koulutusteemoista. Toisaalta mielenterveystyöntekijät voisivat toimia myös koulutuksen suunnittelussa asiantuntijoina, koska heille kertyy näin myös kokemusta läheisten kohtaamisesta. Vastaavasti sosiaalityössä kohdattiin useimmin asiakkaita, joilla on rahapeliongelmiä. Myös sosiaalityöntekijöiden roolia tulisi tehdä näkyvämmäksi koulutuksen suunnitteluprosesseissa.

Tunnistamisella ja varhaisella puuttumisella tulee tulosten mukaan olla edelleen merkittävä osa koulutuksissa. Vaikka osaamisalueella onkin moniin osaamisalueisiin verrattuna jonkin verran enemmän osaamista, se on kuitenkin vahvimmillaankin perustiedon osaamista. Ehkäisevää työtä tulisi koulutuksessa tuoda lähelle asiakastyötä tekevä henkilöstön arkea.

Koulutuksen suuntaaminen tarkoituksenmukaisesti *eri kohderyhmille* on koulutuksen suunnittelun perusasioita. Kartoituksen tulokset antavat viitettä siitä, millaista koulutusta eri työtehtävissä toimiville olisi tuotettava. Tuloksia täytyy kuitenkin vielä analysoida tältä osin yk-

sityiskohtaisemmin. Päihde-, sosiaali- ja mielenterveystyölle sekä oppilas- ja opiskelijahuollolle vaikuttaisi soveltuvan sisällöltään samansuuntainen koulutus pääosin kaikilla kartoituksen osaamisalueilla. Tietämystä muista peliongelmissa tarvitaan edellä mainittujen ryhmien lisäksi myös nuorisotyössä. Osalle päihdetyön henkilöstöstä olisi heidän rahapeliongelmissa olevan vahvan perusosaamisensa perusteella suunniteltava myös syventävää koulutuksesta. Nuorisotyön, terveyskeskusten vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyön sekä vanhus- ja vammaistyön henkilöstölle voisivat olla hyödyllisiä aiheeseen orientoivat ja perustietoa antavat koulutustilaisuudet, joiden pohjalta kiinnostuneet voisivat hankkia lisää osaamista aiheesta.

Rahapeliongelmiin liittyvän *koulutuksen toteuttamistavassa* olisi tulosten mukaan otettava huomioon joustavat ratkaisut. Lähiopetus oli järjestämistavoista etusijalla. Koska se ei kuitenkaan aina ole mahdollista, koulutusta järjestettäessä olisi pyrittävä yhdistämään verkko- ja etäopiskeluun lähiopiskelua. Mahdollisuuksia työyhteisöille räätälöityjen koulutusten toteuttamiseen tulee selvittää. Olemassa olevaa pyrkimystä alueellisuuteen tulee entisestään vahvistaa. Verkkosivustojen kehittämiseen kannattaa panostaa osaamisen kehittymistä ajatellen.

Työpaikkojen esimiesten arviot osaamistarpeista ja niihin vaikuttavista tekijöistä olisivat antaneet hyvän lisänäkökulman aiheeseen sekä sisältöjen että koulutuksen järjestämistavan osalta. Jatkossa voitaisiin olla tarpeen selvittää myös työnantajien arviota osaamistarpeista rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa. Tuloksena saadut osaamistarpeet eivät ole lopullisia tunnuslukuja, vaan tarvekomponenttien avulla tehtyä arviota siitä, missä osaamistarpeet näyttäivät vahvimmilta. Osaamistarpeen arviointia voi ja tulee jatkaa edelleen.

Seuraavassa esitetään tiivistetysti tulosten ja johtopäätösten pohjalta muotoutuvat *suositukset* koulutuksen kehittämiseen ja järjestämiseen rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa:

1. Rahapeliongelmiä koskevien koulutusten sisältövalintoja kokonaisuutena mietittäessä panostetaan erityisesti palveluihin ja niihin liittyvään neuvontaan, hoidon ja kuntoutumisen menelmiin, tunnistamiseen ja varhaiseen puuttumiseen sekä ehkäisevään työhön yksilötasolla.
2. Hoidon ja kuntoutuksen osaamiseen tähtäävien koulutusten suunnittelussa otetaan huomioon erityisesti mini-interventioiden toteuttamiseen kouluttaminen. Tämä tarkoittaa myös haastetta kehittää mini-interventiota hoitomuotona rahapeliongelmissa.
3. Rahapeliongelmiin liittyvien samanaikais- ja liitännäisongelmien osalta koulutukseen pyritään luomaan sisältöjä integroidusta tavasta hoitaa niitä. Tämä tarkoittaa myös haastetta tällaisen hoitomallin kehittämiseen.
4. Rahapeliongelmiin lisäksi myös muut peliongelmat tulee ottaa huomioon sekä tulevien koulutusten suunnittelussa että myös palvelujen kehittämisessä.
5. Kehitetään koulutusosiota läheisten hoitoon liittyen ja tässä hyödynnetään esimerkiksi mielenterveystyön toimijoiden saamaa kokemusta.
6. Koulutuksen tuottamisessa hyödynnetään ongelmapelaamista usein kohtaavan henkilöstön kokemusasiantuntijuutta, esimerkiksi sosiaalityössä, päihdetyössä ja mielenterveystyössä.
7. Laaja-alaisesti rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoitoa lähestyviä koulutuksia suunnitellaan erityisesti päihde-, sosiaali- ja mielenterveystyön sekä oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstön tarpeita ajatellen.
8. Henkilöstölle nuorisotyössä, terveyskeskusten vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyössä sekä vanhus- ja vammaistyössä järjestetään virittäviä koulutustilaisuuksia, joissa keskustellaan koulutusmahdollisuuksista jatkossa.
9. Verkkosivustoja kehitetään ajatellen osaamisen vahvistamista rahapelihaittojen ehkäisyssä ja hoidossa.
10. Koulutusmuodoissa otetaan huomioon joustavat ratkaisut, esim. moduloinnilla.
11. Koulutusta järjestettäessä pyritään yhdistämään verkko/etäopiskeluun lähiopiskelua.
12. Pyritään työyhteisöille räätälöityjen koulutusmahdollisuuksien aikaan saamiseen.
13. Koulutusta pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan alueellisesti.

Lähteet

- Certification Criteria. International Gambling Counselor Certification Board (IGCCB). Saatavilla muodossa: <http://www.igccb.org/criteria.html> [29.1.2010]
- Developing Integrated Treatment for Problem Gambling and Co-Occurring Disorders (presented over icn) 2010. Iowa Department of Public Health and Training Resources. Saatavilla muodossa: <https://www.trainingresources.org/events.aspx> [19.3.2010]
- Griffiths, M., Hayer, T. & Meyer, G. (2006) Problem Gambling: A European Perspective. Teoksessa Meyer, G., Hayer, T. and Griffiths, M. (ed.) Problem Gambling in Europe. Challenges, Prevention and Interventions. Springer, xix–xxix.
- Huotari, K. (2009) Sattumanvaraisuudesta koordinoitiin: Ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut sekä hoitopalvelujärjestelmän kehittäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 21.
- Kimari, M. & Kärki, S.-L. (2007) Koulutus- ja osaamistarpeet – ennakoitavuutta kahdesta näkökulmasta. Ammatikasvatuksen aikakauskirja, 9, 4, 17–26.
- Kuntasektorin palkat 2008. Saatavilla muodossa: www.tilastokeskus.fi > Tilastot aihealueittain > Palkat ja työvoimakustannukset > Kuntasektorin palkat. [1.10.2010]
- Kuntien sosiaali- ja terveystalouden henkilöstö 2008. Saatavilla muodossa: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2009/Tr23_09.pdf [28.5.2010]
- Lampela, M. (2004) ”Tarve tulee sieltä työstä, mutta ... se lähtee kuitenkin itsestä se halu osata.” Koulutustarve neuvoteltuna järjestyksenä. Lapin yliopisto, Acta Universitatis Lapponiensis, 70.
- Lethbridge, T. C. (1998) The relevance of software education: A survey and some recommendations. *Annals of Software Engineering* 6, 91–110.
- Lethbridge, T. C. (2000) Priorities for the education and training of software engineers. *The Journal of Systems and Software* 53, 53–71.
- On Campus and Distance Learning Options available for Problem Gambling Practitioners. ABACUS. Saatavilla muodossa: http://www.acts.co.nz/ProblemGambling_LearningOptions.php [17.3.2010]
- Osaamistarpeiden ennakointi. Opetushallitus. Saatavilla muodossa: http://www.oph.fi/tietopalvelut/ennakointi/osaamistarpeiden_ennakointi [11.1.2010]
- Pohjannoro, U. (2008) Musiikkialan toimintaympäristön muutokset ja osaamistarve, tutki- mussuunnitelma. Manner-Suomen ESR-ohjelma, TL 3. Sibelius-akatemia. Saatavilla muodossa: http://www2.siba.fi/toive/userfiles/Tutkimussuunnitelma_102008.pdf [16.3.2010]
- Puhakka, A., Ala-Mutka, K. & Valmari, A. (2007) Ohjelmistotekniikan ammattilaisten osaamistarvekartoituksen tuloksia. Saatavilla muodossa: <http://www.cs.tut.fi/ohj/osaamistarvekartoitus/#tausta> [9.4.2010]
- Pyykkölä, K. (2002) Teatteriteknisen henkilöstön koulutustarvekartoitus ja koulutussuunnitelman laadinta. Kulissi-projekti. Saatavilla muodossa: <http://www.teatteri.org/kulissi/koulutuskansio.pdf> [11.1.2010]
- Raiski, T.-L. (2009) Osaamiskartoituslomake Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Julkaisematon lähde.
- Raiski, T.-L. (2010) Yhteenvedo osaamiskartoitusten vastauksista 5.2.2009 – 1.9.2010. Julkaisematon lähde.
- Scissons, E. H. (1982) A typology of needs assessment definitions in adult education. *Adult education*, 33, 1, 20–28.
- Turja, T. (2006) Kuntien käytännöt ja tiedon taso rahapeliongelmaisten hoidossa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 9.
- Vaherva, T. (1984) Rehtorin ammattikuva ja koulutustarve. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja, A5.
- Vaherva, T. (1988) Aikuisopetuksen eri vaiheiden tarkastelua. Teoksessa Vaherva, T. & Ekola, J. Aikuisten opettamisen taito, 61–96. Helsinki: Yleisradio/Opetusohjelmat.
- Varila, J. (1989) Koetusta koulutustarpeesta ja sitä selittävistä tekijöistä. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 121.

Liitteet

- 1 Kyselylomake
- 2 Kyselylomakkeen jakelulista kuntiin
- 3 Otannan kuvaus
- 4 Tulostaulukot 4.1–4.3: Nykyinen osaaminen, työssä koettu hyöty ja halukkuus kehittää osaamista työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna
- 5 Tulostaulukot 5.1–5.2: Rahapeliongelmiä omaavan asiakkaan ja hänen läheisensä kohtaamisen useus asiakastyössä työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna
- 6 Kuviot 6.1–6.7: Kuinka paljon on opittu varsinaisena opiskeluaikana ja täydennyskoulutuksessa rahapeliongelmiin liittyvistä aihealueista työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna

LIITE 1

Osaamistarvekartoitus rahapeliongelmiin kohtaamisesta, ehkäisystä ja hoidosta kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen ja nuorisotyön henkilöstölle

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

28. toukokuuta 2010

Tervetuloa vastaamaan osaamistarvekartoitukseen!

Rahapelaamisesta on tullut viime vuosina yhä merkittävämpi huolenaihe. Samalla myös rahapeliongelmiä työssään kohtaavan henkilöstön osaamistarve on kasvanut. Tämä kartoitus liittyy Osaamisen kehittämistyöhön rahapelihaittojen ehkäisyssä ja hoidossa. Soveltuvan koulutuksen tuottamiseksi, jatkokehittämiseksi ja järjestämiseksi kartoitetaan osaamistarpeita valtakunnallisesti. Kartoitus on suunnattu kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujen ja nuorisotyön henkilöstölle, joka voi asiakastyössään kohdata ongelmapelaamista. Osaamisen kehittämistyö tapahtuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimeksiannosta Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa (Koske) monialaista yhteistyötä hyödyntäen. Lisätietoa asiasta saa THL:n Pelihaitat - sivuilta www.thl.fi/pelihaitat > Koulutus.

Lomakkeen täyttäminen vie noin 15 minuuttia. Kartoitus koostuu vaihtoehtokysymyksistä, taustatietoja koskevista kysymyksistä ja osaamisen kehittämistä koskevista toiveista. Voit katsoa kysymykset etukäteen [TÄÄLTÄ]. Tarvittaessa voit tarkistaa ennen lähettämistä vastauksesi palaamalla aikaisemmille sivuille. Vastaukset käsitellään siten, että yksittäisen vastaajan tiedot eivät ole tunnistettavissa. Vastauslomakkeen viimeinen palautuspäivä on 11.6. Kiitos jo etukäteen vastauksistasi, jotka ovat arvokas apu kehittämistyössä.

Kartoitukseen liittyvissä kysymyksissä voi ottaa yhteyttä koulutuspäällikkö Tuula-Leena Raiskiin, tuula-leena.raiski@koske.jyu.fi, p. 040 7174072, os. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, PL 35 (MAT), 40014 Jyväskylän yliopisto.

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET

Lomakkeen kysymyksiin vastataan valitsemalla eniten omaa mielipidettä vastaava vaihtoehto arvoista 1 - 5. Kysymykset ja vaihtoehdot kuvataan seuraavassa taulukossa. Itse lomakkeessa niistä käytetään numerolyhennettä. Kysymysten yhteydessä on linkki alla esitettyyn taulukkoon.

Lomakkeen lopussa on mahdollisuus antaa vapaamuotoisia kommentteja.

Kysymys	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamisesi Mikä on nykyinen osaamisesi aiheesta?	En tiedä mitään	Omaan jonkinlaisen aavistuksen	Tiedän aiheesta perusteita / Osaan käyttää työssäni jonkin verran	Tiedän aiheesta paljon/Osaan käyttää työssäni	Omaan syvällisen osaamisen/Olen asiantuntija
Hyöty työssäni Kuinka hyödylliseksi arvioit tämän aiheen tuntemisen työssäsi?	Hyödytöntä	Voisi mahdollisesti olla hyödyllistä, mutta sellaista tilannetta ei ole kohdalleni osunut.	Satunnaisesti hyödyllistä joissain yhteyksissä	Selvästi hyödyllistä useissa yhteyksissä	Olen nauttii hyödyllistä lähes jatkuvasti
Halukkuuteni kehittää osaamistani Kuinka halukas olet kehittämään osaamistasi tästä aiheesta?	En ole halukas	Voisin ehkä harkita joskus asiaa	Olen jonkin verran halukas	Olen halukas	Olen erittäin halukas

KYSELY ALKAA SEURAAVALTA SIVULTA

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET

Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

1) Rahapelit *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

2) Rahapelaaminen *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

3) Rahapelaamiseen vaikuttavan lainsäädännön ydinkohdat *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET**Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset**

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

4) Rahapeliongelmiin syntyminen *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

5) Rahapeliongelmiin seuraukset pelaajalle *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

6) Rahapeliongelmiin seuraukset pelaajan läheiselle *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

7) Rahapeliongelmiin liittyvät samanaikaiset ongelmat (esim. päihde- ja mielenterveysongelmat) *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET**Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen**

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

8) Rahapeliongelman tunnistaminen *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

9) Rahapeliongelman puheeksi ottaminen *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

10) Rahapeliongelman arvioiminen *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

11) Keskusteluapu rahapeliongelmissä *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

12) Neuvonta ja ohjaus palveluihin *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET**Palvelut rahapeliongelmissä**

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

13) Tuki-, hoito- ja kuntoutumispalvelut henkilöille, joilla on rahapeliongelmiä *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

14) Palvelut rahapeliongelmiä omaavien läheisille *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET**Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä**

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

15) Oma-apu -ohjelmat (työvälineitä ja ohjelmia omaehtoiseen pelaamisen hallintaan, myös internet- ja puhelinpohjaisina) *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

16) Mini-interventiot (varhaiseen puuttumiseen lyhytneuvonta, joka sisältää puheeksioton ja neuvontaa) *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

17) Psykologiset hoidot (eri lähestymistapoihin perustuvat terapiat, kurssit, hoito-ohjelmat jne.) *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

18) Lääkehoito *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

19) Vertaistuki *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

20) Moniammatillinen työote hoidossa ja kuntoutuksessa *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET**Rahapeliongelmiin ehkäisy**

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

21) Rahapelipolitiikan valtakunnalliset linjaukset (esim. pelien markkinointi, ikärajojen asettaminen, valvonta) *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

22) Rahapeliongelmiin ehkäisy paikallisyhteisöissä *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

23) Rahapeliongelmiin ehkäisy yksilötasolla *

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

I LOMAKKEEN VAIHTOEHTOKYSYMYKSET**24) Muut peliongelmat (esim. netti- ja aikapelaamiseen liittyvät, ei rahapeliongelmat) ***

Kysymykset ja vaihtoehdot 1 - 5 kuvaavan taulukon löydät [TÄÄLTÄ]

	1	2	3	4	5
Nykyinen osaamiseni *	☐	☐	☐	☐	☐
Hyöty työssäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Halukkuuteni kehittää osaamistani *	☐	☐	☐	☐	☐

II TAUSTATIEDOT

Seuraavien kysymysten avulla pyritään selvittämään sitä, onko erilaisista taustoista tulevilla ja eri ympäristöissä Työskentelevillä vastaajilla eroja osaamistarpeissa.

25) Sukupuoli *

Valitse ▼

26) Ikä *

Valitse ▼

27) Tutkintosi *

Jos Sinulla on useita tutkintoja, valitse niistä rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoidon kannalta tärkeimmäksi katsomasi tutkinto

- ☐ Toisen asteen ammatillinen tutkinto, mikä _____
- ☐ Opistoasteen tutkinto, mikä _____
- ☐ Ammattikorkeakoulututkinto, mikä _____
- ☐ Ylempi ammattikorkeakoulututkinto, mikä _____
- ☐ Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa, mikä _____
- ☐ Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa, mikä _____
- ☐ Yliopiston jatkotutkinto, mikä _____
- ☐ Muu tutkinto, mikä _____

28) Alue, jossa työskentelet *

Valitse ▼

29) Kunta, kuntayhtymä tai muu vastaava, jossa työskentelet *

- ☐ alle 6 000 asukkaan kunta
- ☐ 6 000-50 000 asukkaan kunta
- ☐ yli 50 000 asukkaan kunta
- ☐ kuntayhtymä: kuntayhtymän nimi _____
- ☐ jokin muu, mikä, sen nimi _____

30) Työkokemuksesi sosiaali- ja terveysalalla *

Valitse ▼

31) Tehtäväalue, jolla pääasiallisesti työskentelet *

☐ Aikuissosiaalityö	☐ A-kliniikkatyö	☐ Kasvatus- ja perheneuvonta	☐ Kehitysvammaistyö	☐ Koulukuraattorityö
☐ Kouluterveydenhuolto	☐ Lastenkotityö	☐ Lastensuojelun sosiaalityö	☐ Lääkärityö	☐ Maahanmuuttajatyö
☐ Mielenterveystyö	☐ Neuvolatyö	☐ Nuorisosemien, nuorten erityispalvelujen työ	☐ Nuorisokotityö	☐ Nuorisotyö
☐ Opiskelijaterveydenhuolto	☐ Perhetyö	☒ Päihdetyö (muu kuin A-kliniikkatyö)	☐ Rahapeliongelmiin erikoistunut työ	☐ Sairaanhoidajan vastaanottotyö
☐ Talous- ja velkaneuvonta	☐ Työterveyshuolto	☐ Vammaistyö	☐ Vanhustyö	☐ Jokin muu, mikä _____

II TAUSTATIEDOT

Seuraavien kysymysten avulla pyritään selvittämään sitä, onko erilaisista taustoista tulevilla ja eri ympäristöissä Työskentelevillä vastaajilla eroja osaamistarpeissa.

32) Arviosi siitä, kuinka usein kohtaat työssäsi asiakkaita, joilla on rahapeliongelmiä *

Valitse ▼

33) Arviosi siitä, kuinka usein kohtaat työssäsi asiakkaita, joiden läheisellä on rahapeliongelmiä *

Valitse ▼

34) Onko työyhteisössäsi sovittu toimintatavoista asiakkaiden peliongelmiin selvittämiseksi? *

Valitse ▼

35) Kuinka paljon olet oppinut varsinaisena opiskeluaikana seuraavista rahapeliongelmiin liittyvistä aihealueista: *

1= en mitään, 2= jonkinlaisen aavistuksen, 3= välttävän tietämyksen tai käyttötaidon, 4= hyvän tietämyksen tai käyttötaidon, 5=erittäin syvällisesti

	1	2	3	4	5
Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä *	☐	☐	☐	☐	☐
Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset *	☐	☐	☐	☐	☐
Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen *	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelut rahapeliongelmissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Rahapeliongelmiin ehkäisy *	☐	☐	☐	☐	☐
Muut peliongelmat (ei rahapeliongelmat) *	☐	☐	☐	☐	☐

36) Kuinka paljon olet oppinut täydennyskoulutuksessa seuraavista rahapeliongelmiin liittyvistä aihealueista: *

1= en mitään, 2= jonkinlaisen aavistuksen, 3= välttävän tietämyksen tai käyttötaidon, 4= hyvän tietämyksen tai käyttötaidon, 5=erittäin syvällisesti

	1	2	3	4	5
Perustiedot rahapelaamisesta ja rahapelikentästä *	☐	☐	☐	☐	☐
Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset *	☐	☐	☐	☐	☐
Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen *	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelut rahapeliongelmissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Hoito ja kuntoutuminen rahapeliongelmissä *	☐	☐	☐	☐	☐
Rahapeliongelmiin ehkäisy *	☐	☐	☐	☐	☐
Muut peliongelmat (ei rahapeliongelmat) *	☐	☐	☐	☐	☐

37) Onko työnantajasi tarjonnut sinulle mahdollisuutta työn puolesta osallistua rahapeliongelmiin ehkäisyä ja hoitoa tukevaan täydennyskoulutukseen viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana *

Valitse

38) Kuinka tuttu sinulle on Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssi (6 op) *

Valitse

III OSAAMISEN KEHITTÄMISTÄ KOSKEVIA TOIVEITA**39) Mitä seuraavista vaihtoehtoja pidät itsellesi soveltuvina kehittäessäsi osaamistasi rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa? ***

Merkitse kolme tärkeintä (1= tärkein, 2=toiseksi tärkein, 3=kolmanneksi tärkein):

	1 *	2 *	3 *
Omaehtoinen tiedonhankinta kirjallisuudesta	☐	☐	☐
Omaehtoinen tiedonhankinta verkkosivuilta	☐	☐	☐
Omaehtoinen tiedonhankinta muulla tavalla	☐	☐	☐
Koulutus- ja seminaaripäivät	☐	☐	☐
Lyhyet täydennyskoulutukset 1-10 op tai 1-6 ov	☐	☐	☐
Pitkät täydennyskoulutukset yli 10 op tai yli 6 ov	☐	☐	☐
Omale työyhteisölle räätälöidyt koulutukset	☐	☐	☐
Henkilökohtainen konsultaatio	☐	☐	☐
Työyhteisökohtainen konsultaatio	☐	☐	☐

40) Mitä seuraavista täydennyskoulutuksen järjestämistavoista pidät itsellesi soveltuvina kehittäessäsi osaamistasi rahapeliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa? *

Merkitse kolme tärkeintä (1= tärkein, 2=toiseksi tärkein, 3=kolmanneksi tärkein):

	1 *	2 *	3 *
Lähiopiskeluna	☐	☐	☐
Monimuoto-opiskeluna (lähi-, etä- ja verkko-opiskelua)	☐	☐	☐
Verkko-opiskeluna	☐	☐	☐

41) Missä toivoisit rahapeliongelmiin ehkäisyyn ja hoitoon liittyvät täydennyskoulutukset ensijaisesti järjestettävän? *

- ☐ Omassa työyhteisössä
- ☐ Lähialueella
- ☐ Paikalla ei ole väliä

42) Seuraavaan kenttään voit kirjoittaa vapaamuotoisesti kommentteja, lisäyksiä ja palautetta.

☐ Haluan lähettää vastaukset

Lähetä

0% valmiina (Sivu 1 / 1)

LIITE 2

THL/Koske, koulutuspäällikkö Tuula-Leena Raiski 26.5.2010

Osaamistarvekartoitus rahapeliongelmiin ehkäisystä ja hoidosta kuntien sosiaali- ja terveysalan henkilöstölle

OSAAMISTARVEKARTOITUKSEN HENKILÖSTÖRYHMÄT

Kartoitukseen toivotaan vastaavan asiakastyötä työtä tekevien (ei hallinto- eikä toimistotyö) henkilöstöryhmien lukuun ottamatta päivähoidon, terveyskeskusten vuodeosastojen ja vanhainkotien henkilöstöä. Kartoitus toivotaan lähetettävän henkilöstölle myös sellaisiin palveluihin, jotka voivat olla otokseen valikoituneen kunnan lisäksi useamman kunnan yhteisessä käytössä, esim. päihdepalvelut, talous- ja velkaneuvonta jne.). Alla on luettelo henkilöstöryhmistä, joille kyselyn toivotaan lähetettävän. Kukin kunta vastaa oman henkilöstötilanteensa ja palvelujen järjestämistapansa mukaan.

Terveyspalvelujen henkilöstöä:

- neuvola-, koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajat ja -lääkärit
- työterveyshoitajat ja -lääkärit
- terveyskeskusten vastaanottotyön sairaanhoitajat ja lääkärit
- mielenterveyspalvelujen henkilöstö (psykiatristen poliklinikoiden/mielenterveystoimistojen ja kuntoutusyksiköitten henkilöstö, terveyskeskuspsykologit)

Sosiaalipalvelujen henkilöstöä:

- sosiaalityöntekijät (sisältäen koulukuraattorit)
- kehitysvammaisten palvelujen työntekijät
- vammaispalvelujen työntekijät
- perhetyöntekijät (elleivät sisälly kotipalveluun)
- talous- ja velkaneuvonnan henkilöstö
- lasten- ja nuortenhuollon henkilöstö (esim. lasten- ja nuorisokotien henkilöstö)
- maahanmuuttajatyössä toimivat (jos on sosiaalityön lisäksi muita työntekijöitä)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstöä

Vanhuspalveluista:

- kotihoidon /kotipalvelun ja kotisairaanhoidon henkilöstö
- vanhusten päivätoiminnan ja palvelutalojen henkilöstö

Erityispalvelujen henkilöstöä:

- päihdepalvelujen henkilöstö (A-klinikat, päihdetyön asumis- ja kuntoutuspalvelut)
- nuorisoasemien henkilöstö

LIITE 3

OTANNAN KUVAUS

Aluehallinto- viraston toimialueet	Kunnat asukasluvun mukaan	Lopullinen kuntaotosko- ko sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta	Lopullinen kunta- otostokoko nuorisotyön osalta
Etelä-Suomi	Alle 6 000 asukkaan kunnat	2 kuntaa	2 kuntaa
	6 000–50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	1 kunta
	Yli 50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	–
Lounais-Suomi	Alle 6 000 asukkaan kunnat	–	–
	6 000–50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	1 kunta
	Yli 50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	1 kunta
Länsi- ja Sisä-Suomi	Alle 6 000 asukkaan kunnat	1 kunta	–
	6 000–50 000 asukkaan kunnat	2 kuntaa	–
	Yli 50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	1 kunta
Itä-Suomi	Alle 6 000 asukkaan kunnat	1 kunta	–
	6 000–50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	–
	Yli 50 000 asukkaan kunnat	–	–
Pohjois-Suomi	Alle 6 000 asukkaan kunnat	–	–
	6 000–50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	–
	Yli 50 000 asukkaan kunnat	1 kunta	–
Lappi	Alle 6 000 asukkaan kunnat	1 kunta	1 kunta
	6 000–50 000 asukkaan kunnat	–	–
	Yli 50 000 asukkaan kunnat	–	–
Yhteensä		15 kuntaa	8 kuntaa

LIITE 4

TULOSTAULUKOT 4.1–4.3

TAULUKKO 4.1. Nykyinen osaaminen työtehtäväryhmittäin (pääasialliset työtehtävät)

Työtehtäväkategoriat:

- sosiaalityö (15)
- päihdetyö (11)
- nuorisotyö (12)
- mielenterveystyö (28)
- vanhus- ja vammaistyö (21)
- oppilas- ja opiskelijahuolto (16)
- terveyden- ja sairaanhoito (27)
- jokin muu (4)

NYKYINEN OSAAMINEN

Työtehtävät		Kysymyskategoriat						
		Perustiedot	Synty ja seuraukset	Tunnistaminen ja puuttuminen	Palvelut	Hoito ja kuntoutuminen	Ehkäisy	Muut peliongelmat
Sosiaalityö	keskiarvo keskihajonta	2,49 0,70	3,07 0,64	2,93 0,84	2,6 1,0	2,23 0,94	2,62 0,83	2,8 0,77
Päihdetyö	keskiarvo keskihajonta	2,67 0,68	3,43 0,59	3,38 0,87	2,95 1,15	2,91 1,01	2,33 0,82	2,63 1,03
Nuorisotyö	keskiarvo keskihajonta	2,78 0,62	2,71 0,52	2,45 0,67	2,96 1,15	1,85 0,63	2,17 0,63	2,25 0,75
Mielen- terveystyö	keskiarvo keskihajonta	2,17 0,83	2,94 0,72	2,71 0,68	2,07 0,74	2,21 0,71	1,98 0,71	2,43 0,92
Vanhus- ja vammaistyö	keskiarvo keskihajonta	2,03 0,80	2,56 0,94	2,04 0,83	1,71 0,77	1,71 0,76	1,83 0,80	2 1,18
Oppilas- ja opiskelija- huolto	keskiarvo keskihajonta	2,27 0,55	2,69 0,78	2,78 0,73	2,31 0,75	2,13 0,70	2,0 0,63	2,69 0,7
Terv. kesk. vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö	keskiarvo keskihajonta	1,85 0,62	2,26 0,82	1,91 0,72	1,40 0,46	1,57 0,61	1,63 0,71	1,81 0,92
Jokin muu	keskiarvo keskihajonta	2,25 0,96	2,5 0,79	1,75 0,53	1,25 0,5	1,36 0,64	1,75 0,5	2,25 1,9

TAULUKKO 4.2. Aiheen tuntemisesta työssä koettu hyöty työtehtäväryhmittäin (pääasialliset työtehtävät)

Työtehtäväkategoriat:

- sosiaalityö (15)
- päihdetyö (11)
- nuorisotyö (12)
- mielenterveystyö (28)
- vanhus- ja vammaistyö (21)
- oppilas- ja opiskelijahuolto (16)
- terveyden- ja sairaanhoito (27)
- jokin muu (4)

HYÖTY TYÖSSÄNI

Työtehtävät		Kysymyskategoriat						
		Perustiedot	Synty ja seuraukset	Tunnistaminen ja puuttuminen	Palvelut	Hoito ja kuntoutuminen	Ehkäisy	Muut peliongelmat
Sosiaalityö	keskiarvo keskihajonta	3,16 0,82	3,57 0,9	3,68 0,83	3,67 1,13	3,26 0,82	3,24 0,78	3,60 1,12
Päihdetyö	keskiarvo keskihajonta	3,33 0,84	4,02 0,68	4,16 0,71	4 0,87	3,70 0,88	3,33 1,17	3,81 0,98
Nuorisotyö	keskiarvo keskihajonta	2,53 0,66	2,79 0,75	2,8 0,9	2,54 1,03	2,33 0,91	2,81 0,73	3,08 1,16
Mielen- terveystyö	keskiarvo keskihajonta	2,88 0,84	3,43 0,69	3,41 0,83	3,23 0,9	3,17 0,94	2,88 0,93	3,36 1,06
Vanhus- ja vammaistyö	keskiarvo keskihajonta	2,43 0,91	2,54 1,06	2,54 1,1	2,67 1,38	2,49 1,26	2,4 1,17	2,29 1,38
Oppilas- ja opiskelija- huolto	keskiarvo keskihajonta	2,94 0,98	3,36 0,9	3,50 0,88	3,12 1,02	3,10 0,89	3,15 0,93	3,88 1,02
Terv. kesk. vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö	keskiarvo keskihajonta	2,28 0,89	2,67 0,9	2,5 0,91	2,2 1,04	2,29 0,88	2,04 0,82	2,52 0,98
Jokin muu	keskiarvo keskihajonta	1,92 1,03	2 1,17	1,8 1,47	1,75 1,5	1,83 1,45	1,67 1,12	2 1,41

TAULUKKO 4.3. Halukkuus kehittää osaamista aiheessa työtehtäväryhmittäin (pääasialliset työtehtävät)

Työtehtäväkategoriat:

- sosiaalityö (15)
- päihdetyö (11)
- nuorisotyö (12)
- mielenterveystyö (28)
- vanhus- ja vammaistyö (21)
- oppilas- ja opiskelijahuolto (16)
- terveyden- ja sairaanhoito (27)
- jokin muu (4)

HALUKKUUTENI KEHITTÄÄ OSAAMISTANI

Työtehtävät		kysymyskategoriat						
		Perustiedot	Synty ja seuraukset	Tunnistaminen ja puuttuminen	Palvelut	Hoito ja kuntoutuminen	Ehkäisy	Muut peliongelmat
Sosiaalityö	keskiarvo keskihajonta	3,62 0,88	3,73 0,79	3,76 0,79	3,77 1,02	3,52 0,95	3,49 0,73	3,93 0,8
Päihdetyö	keskiarvo keskihajonta	3,64 1,26	4,2 1,04	4,05 1,07	4,27 0,9	3,95 1,06	3,76 1,1	4,09 1,04
Nuorisotyö	keskiarvo keskihajonta	2,83 0,77	3,1 1,0	3,07 0,95	2,79 1,12	2,58 0,96	2,86 0,87	3,08 1,16
Mielen- terveystyö	keskiarvo keskihajonta	3,1 0,84	3,48 0,78	3,46 0,87	3,32 0,99	3,31 1,0	2,92 0,96	3,46 1,17
Vanhus- ja vammaistyö	keskiarvo keskihajonta	3,06 1,14	3,08 1,12	3,18 1,2	3,29 1,2	3,2 1,19	2,98 1,19	2,95 1,32
Oppilas- ja opiskelija- huolto	keskiarvo keskihajonta	3,40 1,27	3,58 1,07	3,61 0,95	3,22 1,14	3,42 1,03	3,33 1,0	4,00 1,03
Terv.kesk. vastaanotto-, työterveys- ja neuvolatyö	keskiarvo keskihajonta	2,68 1,1	3,03 1,18	2,97 1,1	2,9 1,14	2,84 1,04	2,37 0,98	2,74 1,13
Jokin muu	keskiarvo keskihajonta	1,67 1,33	1,75 1,5	1,75 1,5	1,75 1,5	1,75 1,5	1,58 1,17	1,75 1,5

LIITE 5

TULOSTAULUKOT 5.1–5.2

TAULUKKO 5.1. Kuinka usein kohtaa työssään asiakkaita, joilla on rahapeliongelmia, työtehtäväryhmittäin

- vähintään 2–3 kertaa kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- 1–11 kertaa vuodessa
- Harvemmin kuin kerran vuodessa

	Kohtaamisen määrä				
Työtehtävät	Vähintään 2–3 kertaa kuukaudessa	Kerran kuukaudessa	1–11 kertaa vuodessa	Harvemmin kuin kerran vuodessa	Yhteensä
Sosiaalityö	5	2	7	1	15
Päihdetyö	3	1	7	0	11
Nuorisotyö	0	3	6	3	12
Mielenterveystyö	7	3	14	4	28
Vanhus- ja vammaistyö	1	2	4	14	21
Oppilas- ja opiskelijahuolto	1	1	7	7	16
Terveysten- ja sairaanhoito	3	3	7	14	27
Jokin muu	0	0	2	2	4
Yhteensä	20	15	54	45	134

TAULUKKO 5.2. Kuinka usein kohtaa työssään asiakkaita, joiden läheisellä on rahapeliongelmia, työtehtäväryhmittäin

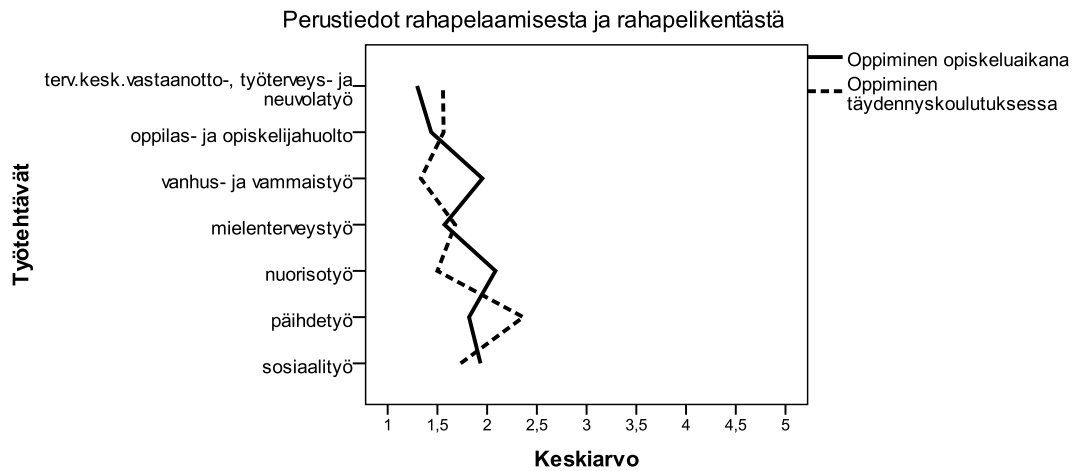
- vähintään 2–3 kertaa kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- 1–11 kertaa vuodessa
- Harvemmin kuin kerran vuodessa

	Kohtaamisen määrä				
Työtehtävä	Vähintään 2–3 kertaa kuukaudessa	Kerran kuukaudessa	1–11 kertaa vuodessa	Harvemmin kuin kerran vuodessa	Yhteensä
Sosiaalityö	2	1	10	2	15
Päihdetyö	2	1	6	2	11
Nuorisotyö	0	3	6	3	12
Mielenterveystyö	5	8	10	5	28
Vanhus- ja vammaistyö	1	1	7	12	21
Oppilas- ja opiskelijahuolto	1	1	7	7	16
Terveysten- ja sairaanhoito	2	4	10	11	27
Jokin muu	0	0	2	2	4
Yhteensä	13	19	58	44	134

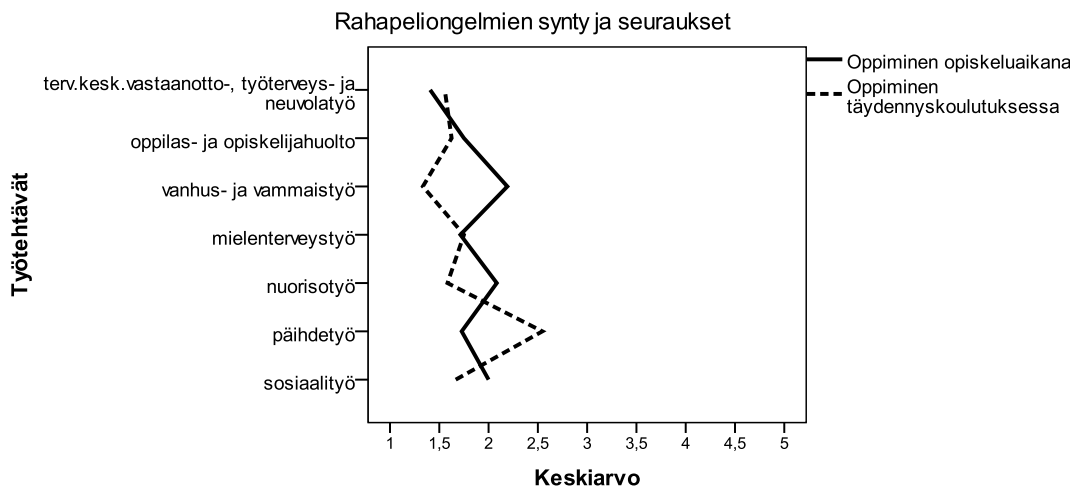
LIITE 6

KUVIOT 6.1–6.7 Kuinka paljon on opittu varsinaisena opiskeluaikana ja täydennyskoulutuksessa seuraavista rahapeliongelmiin liittyvistä aihealueista, työtehtäväryhmittäin tarkasteltuna.

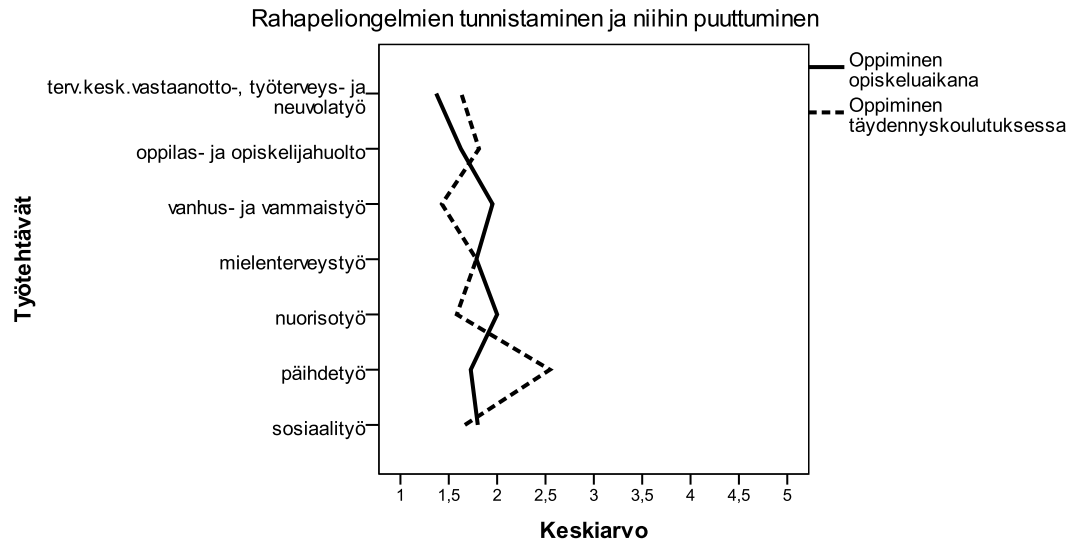
Tarkastellaan jokaisen kysymyskategorioiden mukaan, miten eri työtehtävissä työskentelevät ihmiset ovat kokeneet oppineensa opiskeluaikanaan ja täydennyskoulutuksessa. Kuvioissa näkyvät molemmat viivat vertailun vuoksi. Vastausasteikko oli 1 – 5.

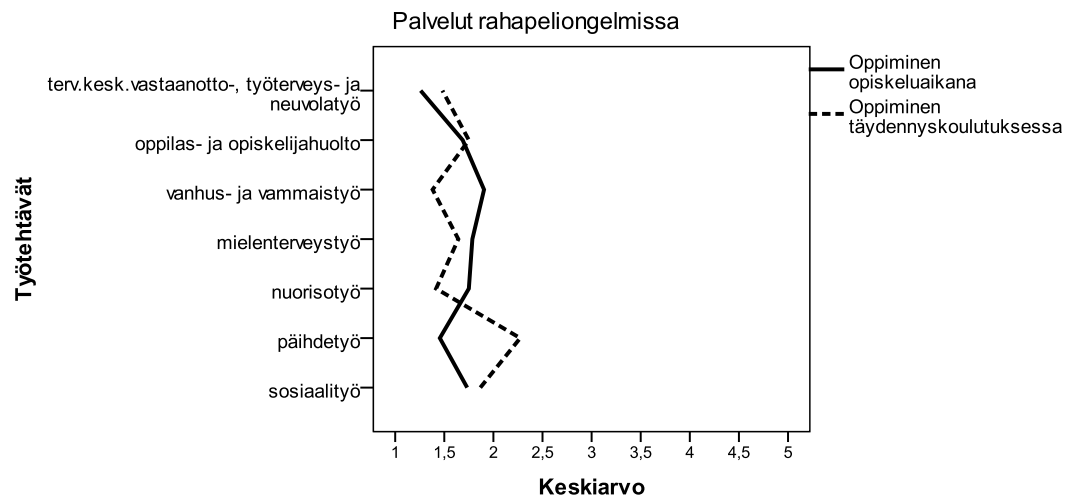
6.1 Perustiedot rahapelaamisesta

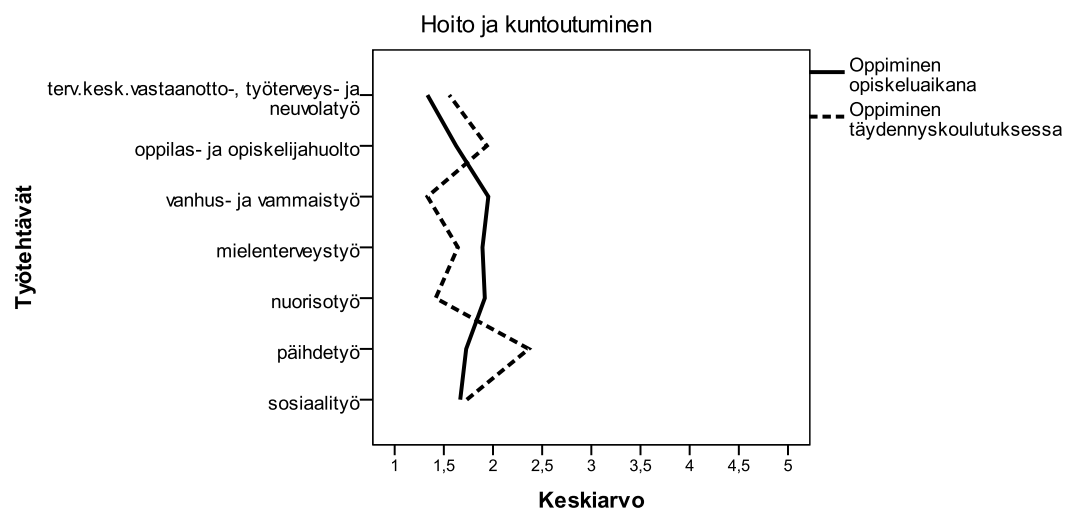
6.2 Rahapeliongelmiin synty ja seuraukset

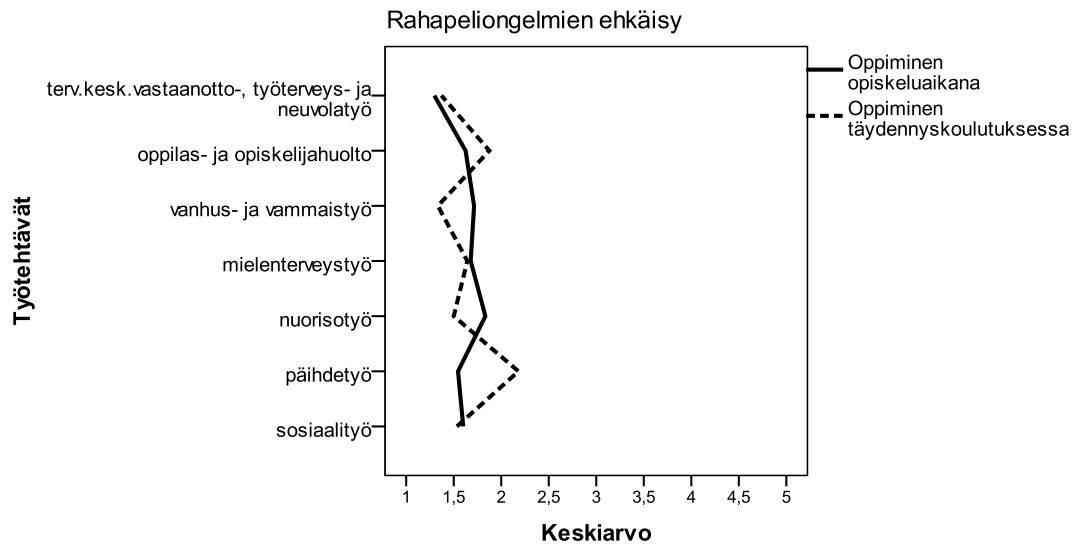
6.3 Rahapeliongelmiin tunnistaminen ja niihin puuttuminen

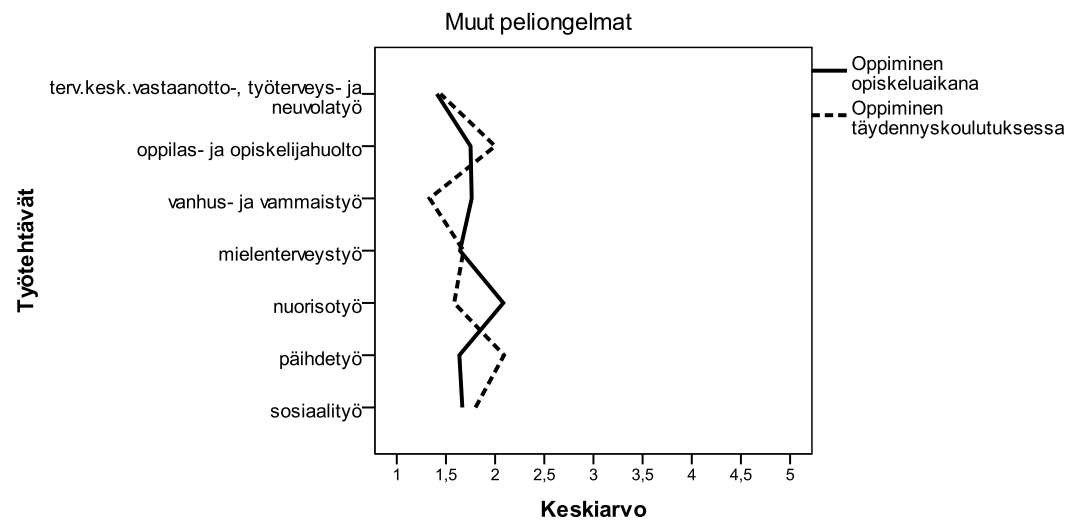
6.4 Palvelut rahapeliongelmissa

6.5 Hoito ja kuntoutuminen

6.6 Rahapeliongelmien ehkäisy

6.7 Muut peliongelmat